

DOKUZYÜZ KATLI İNSAN

Tasavvuf ve Ben ötesi Psikolojisi

Aziz dost! Sen, tek bir kişi değilsin; sen, bir alemsin!

Sen derin ve çok büyük bir denizsin. Ey insan-ı kamil!

O senin muazzam varlığın, belki dokuz yüz kattır; dibi, kıyısı olmayan bir denizdir.

Yüzlerce alem, o denizde gark olup gitmiştir!

(Hz. Mevlana, Mesnevi)

Bilinç nedir?

Bilinç, her şeyden önce dünya ilişkilerinde dört pencerele bir yönelim organıdır. Dünyaya açılan ilk pencere “his’tir(sensation/Empfindung). His, bize bir şeyin “var” olduğunu bildirir. His, spesifik duyu organlarından birine (görme, duyma, tat alma, koklama, temas etme) özellikle bağlı olmayan genel bir algılama durumudur. Sonra yorum gelir; yani düşünce ve rasyonel akıl ile tanımlama. Daha sonra algılanan neyse, onun “değeri” devreye girer: duygu (feeling/Gefühl). Bu değer bize haz veya acı verebilir. Son olarak “sezgi” (intuition), duyu organlarının göremediği bir alternatif algılamayı devreye sokar. Bu, eşikaltı (subliminal) bir algılamadır; köşeyi dönmeden arkada ne olduğunu bilmek gibi. (C.G. Jung, *die Dynamik des Unbewussten*, Walter Verlag, 1987, s. 145.)

Bilinç, ayrıca o anda algıladıkları arasında bir seçim (seçici dikkat/selective attention) yaparak kendi öznel

sentezine ulaşır; ama bu sentez kişiye özel olarak değişik “filtrelerden” geçtiği için etrafımızda var olan çoğu şeyi görmezden geliriz. Yani aslında ne istersek onu görürüz! C.G. Junga göre, önce ve asıl olan bilinçdışıdır; bilinç sonradan ortaya çıkar. Bilme sürecinin en garip yönlerinden biri ise bilincin geçmiş ve akıp giden zaman ile olan ilişkisidir. Bilme, aslında bir karşılaştırma sürecidir. Hafıza depolarına yerleştirdiğimiz veriler; benzer bir nesne, olay veya insanla karşılaştığımızda devreye girer ve o anda gördüğümüz, yaşadığımız neyse, ona artı bir değer katar. Mesela her erkek ilişkisi, bizi farkına varmadan hayatımızın ilk erkeğine, yani genelde olduğu gibi babamıza kadar götürür. Tezgâhta gördüğümüz kırmızı elma, bize çocukluğumuzdaki bir bahçeyi anımsatır ve daha başka birçok duygu uyandırır. Bir manada günlük, alıştığımız bilinç durumumuz; biz farkına varmadan, bir bilinçdışı süreci olarak tüm geçmişimizin bu âna yansıtılmasıdır. Biz dünyaya zaten “bilerek” bakarız. Bilerek bakmak ise o anki görüşü perdeler. Tüm bu nedenlerden dolayı, genelde dünyayı çok dar bir açıdan, **Jung’un benzetmesi ile sanki bir anahtar deliğinden dışarı bakar gibi görürüz.**

Ferdî ve Kolektif Bilinçdışı Nedir?

Eğer bilinçdışım denize benzetirsek; sıradan bilinç, denizin üzerinde yüzen küçücük bir yağ birikintisi gibidir. Zaman içinde esrarengiz bir çekim ile bir araya gelmiş yağ molekülleri (hafıza birimleri veya tek tek anılar) gibi... Ama bu birikintinin hemen altında devasa bir deniz altı âlemi yatar. Bu deniz altı âlemi, ömür boyu yaşadığımız olayların derûnumuzda taşıdığımız izlerini ve hatıralarını ihtiva eder. Bu hatıralar menfi veya müspet olabilir. S. Freudun

araştırdığı bilinçdışı, işte bu alandır. C.G. Jung ise bu bireysel hatıralardan teşekkür etmiş bilinçdışının, çok daha büyük ve uçsuz bucaksız bir okyanusla bağlantılı olduğunu savunur. Bu “okyanus”, gelmiş geçmiş tüm insanlığın müşterek anılarının oluşturduğu kolektif veya toplumsal bilinçdışıdır. Bilinç/bilinçdışı ilişkisinden çıkarılabilecek en önemli sonuç, bilsek de bilmesek de her bilinçli girişim ve algılamada bilinçdışının da kendiliğinden devreye girmesi durumudur. Yani bu manada insan, çift kutuplu bir varlıktır. “ben”, insanın gölge varlığıdır. G. Jung’a göre “ben”, insan bilincinin merkezî kompleksini oluşturur. asli veya merkezî ben yapımız, üstüne rol elbiseleri giydirilmemiş, saf bir yapıdadır.

C.G. Jung'a Göre Kompleks, Gölge

Jung, bu bilinçdışı ormanlarında gizlenmiş kompleksleri orman cüceleri (Alm. Kobold) diye tanımlıyor. Kişinin ağzına olmadık yerde olmadık lafı sokarlar (Freudyen dil sürçmesi), önemli bir kişinin adını unuttururlar, en güzel konser esnasında öksürük krizi tuttururlar, toplantıya geç geleni sanki mahsus yapmış gibi iskemleye çarptırırlar veya cenazede taziye sunma yerine tebrik ettirirler ve rüyalarda sahnede olabildiğince cirit atarlar. Kompleksler aslında bilinçli olarak yaşanmış acıların, zedelenmelerin, duygusal şokların ve ahlaki karmaşaların bilinçdışının derinliklerine atılmaları dolayısıyla oluşurlar. Nefsani (psişik manada) acılar da bilinç tarafından taşınılmaz boyutlara geldiğinde, ilahi bir lütuf devreye girer ve acı bastırılır; yani acı, alt bilinçdışı deryasının derinliklerine atılır.

Sözünü ettiğimiz bu İlahî lütfu, aşağıdaki ayet-i kerimede sizlere sunuyoruz:

“Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemeyiz: Kişinin yaptığı her iyilik kendi lehinedir, her kötülük de kendi aleyhine.

Ey Rabbimiz! Unutur veya bilmeden hata yaparsak bizi sorgulama!

Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yükler yükleme! Ey Rabbimiz! Güç yetiremeyeceğimiz yükleri bize taşıtma!

Ve günahlarımızı affet, bizi bağışla ve rahmetini yağdır üstümüze! Sen Yüce Mevla’mızsın, hakikati inkâr eden topluma karşı bize yardım et!”, bkz. Muhammed Esed, Kuran Mesajı, Bakara Suresi: 286.

Kompleksler baskın hâle geldiklerinde iradeye karşı çıkarlar, vicdanı sustururlar, bilinç akışını engellerler, hafızaya müdahale ederler ve muhakemeyi etkilerler. Kısacası doğru hüküm verebilme yeteneğini, yani sağduyuyu ortadan kaldırır. Ne kadar derine bastırılmış olsalar da bu kompleksler, egoya sanki bir göbek bağı ile bağlıdır ve alt kişilik, rol, persona oluşumunu da etkilerler.

C.G. Jung’a Göre Arketipler

Toplumsal bilinçdışının yapı taşları olan arketipler, tarih boyunca oluşmuş ve nesilden nesile aktarılan potansiyel davranış kalıplarıdır. Eğer arketipsel zenginlik, olumsuz yönleri ile kontrolsüz olarak zuhur ederse, etrafını silip süpüren bir sel hâline dönüşebilir; ama olumlu yönleri ile de bir toplumun kemal ermesi,

yani olgunlaşması için büyük bir fırsattır. Bir toplum ki insanı asli sembollerinden (arketiplerinden) hadım eder, o toplum artık medeniyet adını taşıyamaz; olsa olsa hapishane veya ahırdır. arketipler, her insanın deruni yapısında var olan düşünce, duygulanım ve davranış modelleri ve kalıplarıdır. İçgüdülerin (.Irig; instincts) çekirdeğini oluştururlar. Bu kalıplar, duruma ve bireysel şartlara göre “dolar” ve “uyuyan”, yani nötral yapıda olan arketip, dinamik hâle gelir; inisiyatifi ele alarak enerjisini (kuvve) izhar eder. (Mesela hırsız arketipi uyandığında; zaten milyarder olan bir bankacı, kendi bankasını hortumlayıp daha da zengin olmak ister!) Üst bilinçdışının temel arketipi “Can” ve onun da ötesinde “Tanrı” iken, alt bilinçdışının temel ve en tesirli arketipi “anne” gibi görünüyor. erkekte “anima”, kadında da “animus” iç dünyamızda/bilinçdışımızda gizli kalmış kişiliğimize işaret eder. Yani erkek, derûnunda kadınsı bir yapı taşırken her kadın da erkeksi bir yapı taşır. Her nesne, kısıtlı sayıda esmadan oluşurken insan, asli yapısı gereği tüm esmaya sahiptir. Yani insan, sonsuz bir varlık olma kabiliyetini taşır. Ayrıca her insanın oluşturabileceği en muhteşem senfoni, o insandan başka hiçbir insanda var olamaz. Bu “en yüce” yetenek, her insanın kendine has bir büyük isim, diğer bir deyişle ism-i âzam taşımasından kaynaklanır.

Benlik (Jung’a göre “benlik”/Jutıgian Self)

Jung un “Selfy kavramıyla anlatmak istediği, bizim tasavvuf terminolojisinde “Can” dediğimiz, Yunus Emre nin (ks) “Bir Ben vardır bende, benden içeru” diye tanımladığı, her insanın içinde kuvve olarak var olan insan-ı kâmil potansiyelidir.

C.G. Jung: Kırmızı Kitap

Çöl veya Nefsin Kurak Sahraları

Psikolojik açıdan çöl sembolizmi ile terapi süreci arasında kurabileceğimiz bağlantı belki şöyle olabilir: Ömür boyu dikkatini (himmelerini, yani manevi enerjisini) dış dünyaya yönlendirmiş bir insan, kendi kendisi ile temas etmek istediğinde 180 derece bir dönüş yapar. Bu süreç, belirli bir süre için insanın dış dünyaya olan ilgi ve odaklanmasının azalmasına yol açar. Bir arınma ve bütün bildiklerini sorgulama, hatta unutma hâline girer; arzularına gem vurur. Sanki öldeki bir münzevi gibidir. Münzeviler nasıl yalnızlıklarında kendi kendileri ile konuşurlarsa, terapi esnasında terapi saatleri dışında da bir iç diyalog başlar.

Siegfried rüyası: Bir sonraki gece Jung hayal kurarken, karanlıkların içinden karışık insan sesleri gelir.

Yüksek bir ses “Düşüyorum” der. Jung nefesine seslenir: “Beni kendi hezeyanımın derinliklerine, karanlığına mı düşürmek istiyorsun? ”Deri elbise giymiş bir cüce, bir mağaranın önünde durur ve Jung topuklarına kadar pis, kapkara çamurlara batmış bir şekilde mağaranın içindedir. Ama orada kalmaması, devam etmesi gerektiğini bilir; bir yarıktan emekleyerek daha iç bir mağaraya ulaşır. Burada dipte kara bir su vardır. Ama suyun ötesinde parıldayan bir kırmızı taş görür ve ona ulaşmak ister. Cesaretini toplar ve mağaradaki çığlıklara rağmen karşıya geçip taşı eline alır. Taş bir deliğı kapattığı için, delik meydana çıkar ve Jung oraya baktığında bir yeraltı deresinin içinden geçen kanlı bir erkek başı görür. Derenin bir ucunda tüm suyu aydınlatan parlak bir güneş vardır. Ama duvarlarda sayısız siyah yılan dolaşmaktadır... Ve bu yılanlar güneşi bile karartır. Jung, bu hayali, düşüncelerinin

(yılanların) hâlâ akıl güneşini örttüğü yönünde yorumlar. Ölü veya yaralanmış adamın yorumu, bir süre sonra gördüğü bir rüyada ortaya çıkar; içindeki ilkel kahraman artık yok olmaktadır (Siegfried rüyası). Bu mağara hayalini analiz ettiğinde Jung,

“Nefsin derinliklerine indiğinde bir tür delilik yaşarsın”
der (ilahî delilik/divine madness).

Mağara deneyiminden çıkardığı nihai neticeler şunlardır:

- Eğer yeni bir hayatın tekâmül etmesini istiyorsak, derinlikler ve satıh birbirine karışmalıdır.

- Hayat olayların, hadiselerin akışından doğmaz; dışarıda oluşan her şey (derûnumuzda) zaten olmuştur.

Hadiselere “dışarıdan”bakmak, sathi görüş (diğer bir deyişle nazar)dır. Bu, geçmişin tekrarıdır; ama “içeriden” bakmak bir sürece şahit olmaktır (müşahede etmek; hem şahit olmak hem de rol almaktır). Her an yeni bir sahneyi görürsün.

- Hadiselere anlam vermek demek, sıradan nesnelliğin insanın içinde mana değerini kazanmasıdır.

- Hadiselerin derin manaları (mana-i ef’al), en ulvî manadır. Bu manayı ne nesnel dünyada ne de nefsinde ara, nefsinle hadiseler arama “tecelli etmiş” Rabbinde bul!104,105

- Bir şeyleri feda etmeden, hem feda eden hem de edilen olmadan (içindeki “kahraman”ın ölümü), tekâmül (psikoterapi süreci ve roller, direnç, savunma vs.) mümkün değildir.

Ancak bu katli paylaşırsan bir şeyler ölür ve yeni bir güneş doğar. Burada Jung, insanların genel manada sosyal ilişkilerine ve yaşanan Birinci Dünya Savaşına da bir paralellik söz konusu olduğuna dikkat çeker: “Aslında dışarıda öldürüyorum sandıkları kişiler, içlerindeki kardeşleridir.” Aslında ölmesi gereken içteki “kahramandır. Ama bu cihat zordur, mağarada “yılanlar” dolaşır... (bkz. Resim 4: C.G. Jung'un Tablosu)

Psikoterapi süreci için cehenneme iniş hayali, önemli bazı özellikler taşır. Öncelikle bilmemiz gereken, alt bilinçdışı ile temasın kaygı yaratabilen çok ciddi bir tecrübe olduğudur. “Mağara” engellerle doludur ve bu engelleri müşfik bir rehberin (terapist) eşliğinde aşmak lazımdır. Jung un tüm bu yolculuğu yalnız başına yaptığını düşünürsek, cesaretinin yanı sıra cüreti de dikkati çeker. Kademe kademe derinliklere doğru nüfuz edildikçe, çok çarpıcı bir sembolizm devreye girer. Suyun üzerinde yüzen kesik baş, feda edilmiş birincil hayati rolün (persona/hâkim alt kişilik) sembolüdür. Her insan özdeşleştiği bazı rollerle hayatta kalabileceğini zanneder, ama kim olursak olalım, rol sadece bir roldür. Ve rol feda edilince o kapkaranlık mağarada “güneş” doğar; yani yeni bir şuur, taze hayat oraya girer. Ama düşünce yılanları, hâlâ duvarlardan sarmakta ve güneşin ziyasını örtmektedir.

Hadiselerin derin manaları (mana-i ef'al), en ulvi manadır. Bu manayı ne nesnel dünyada ne de nefsinde ara, nefsinle hadiseler arasına “tecelli etmiş” Rabbinde bul! **Enfal Sûresi 24. âyet-i kerimede, “(...) Allah -cc- insanla kalbinin meyilleri arasına müdahale**

etmektedir” buyrulmaktadır, bkz. Muhammed Esed, Kuran Mesajı, İşaret Yayınları.

Nefsin Bölünmesi

Psikolojik açıdan yorumlarsak, eğer alt âlemimizi temizlemek istiyorsak (nefs tezkiyesi), oraya inmemiz veya daha kabul edilebilir bir izah verirse, alt âlemimizle yüzleşmemiz elzemdir. Nefs başka nasıl bilinebilir ki? Ama orada bile Rabbimizin nuru vardır ve bu nur bildiğimiz bir ışık değildir (bu konuda Kur'an-ı Kerimden Tarık Suresini de okumanızı tavsiye ederim). Bu müşahede, terapinin başlangıcında kendi sefaletini görmek isteyen insanı büyük ölçüde rahatlatır. “Vedud”, yani mutlak manada sevgi olan Rabbimiz bizleri orada bile yalnız bırakmaz.

Jung'un bu fikirleri ilk bakışta biraz basit gibi gelse bile, bizi yine de şu temel sorguya yönlendirir: “İnsanlar niçin savaşıyor?” Evet, ekonomik sebepler, hükmetme arzusu vb. gibi temel insani ihtiyaç ve nefsanî zaafîlar savaş nedenleri olabilir; ama daha başka derin dinamiklerin dünyaya yansıması da söz konusu olabilir mi? Acaba zahîrî savaş, dışarıda başlamadan evvel bizim derinliklerimizde mi başlar? Yani alt bilinçdışı kaosu arttıkça, belirli bir dayanma sınırından sonra bunu artık dünyaya yansıtmak bir zaruret hâline mi gelir? Ve bu savaşın ön belirtileri, toplumda yaşanan anlamsız huzursuzluklar ve şiddet gösterileri olabilir mi? Bunları yazarken, mesela Gezi olaylarını, okullarda ve stadyumlardaki şiddeti düşünüyorum. Nefs psikolojisi açısından baktığımızda, bu şiddet insanın celâl ve cemâl isimlerindeki

dengesizlik gibi görünüyor. Gelişmemiş anima'sı ve ilkel kalmış animus'u ile insan, özellikle erkek

dünyası, potansiyel bir tehlikeyi temsil edebilir. Dünyadaki en tehlikeli canlı türü genç erkeklerdir!

Sonra Jung o alt bilinçdışı âlemini tasvir etmeye başlar:

"O denizi bilen, oraları tanıyan, yolculuktan sonra karaya dönen kişi, tüm insanları sarhoş, yarı deli ya da uykuda gibi görür. Evet, alt bilinçdışına inen ve kaosu gören, artık kendini saklayamaz. Çünkü o artık dibi görendir. Sonsuzluğun düzen ve düzensizliğini, kanunsuzluğun kanunlarını yaşamıştır."

öncelikle "Can" diye tanımlanan insanın bu Hazret-i İnsan potansiyelini, cüzi irade ile alt bilinçdışının mahzenlerinde aramanın ne kadar sakıncalı ve manevi tekâmül açısından ne kadar tehlikeli olduğudur. Kulluk bilinci yaşamadan, baş secdeyle buluşmadan bilinçdışının karanlık ormanlarında "Can" ı aramak, "Can" yerine bizi "Gulyabani" ile karşılaştırır. Bu bölümde Jung'un, ileride Abraxas diye de adlandıracağı şeytanının gittikçe daha fazla tesiri altına girdiğini görüyoruz. Rehbersiz, kendi kendine gerçekleştirilen Yeni Çağ psödo-manevi arayışlarının tehlikesi budur. Nur topu gibi bir çocuk doğurdum zannederken karşımıza bir hilkat garibesi çıkar.

Günümüzde kökü dışarıda olan tüm sözde-tarikatlar, modern isimler altında bilerek veya bilmeyerek gnostisizm dinini savunurlar. Bu cemiyetler, kişilerin zaaflarına göre maddi veya manevi güç vadederek, arayış içinde olan saf insanları kendilerine çekerler. Müsterek sloganları, "Mutlak etkinliği (absolute efficiency) arıyorsan bize katıl, başka yol yok" hezeyanıdır. "Dinler 'halk' içindir, biz dinlerin özünde saklı olan gizemleri biliriz" mesajını yayarlar. Dinler gericilik iken kendileri çağdaşlığı, modernliği, gerçek

uygarlığı ve asıl kurtuluş olan “aydınlık” çıkış yolunu temsil ettiklerini savunurlar. “Aydın” tabiri buradan gelir. Hayır işlerine girer gibi görünüp, ne kadar hümanist, altruist olduklarını ispat etmeye çalışırlar; fakat gerçek manada infâk ve îsâr şuuruna sahip değillerdir. Jung gibi Hakk’i, Haldem kendi tebliğ ettiği yolda değil de, kendi bilinçdışlarının derin mahzenlerinde aradıkları için, zamanla devasa boyutlarda kaygı yüklenirler ve bu kaygıyı dinlere öfke olarak yansıtırlar. İdeolojileri sağ veya sol gibi görünse de, onları birleştiren müşterek payda, din düşmanlığıdır.

İhtilal ideolojisi başta idealist gibi görünse bile; Fransız ihtilali, Marksizm, anarşizm hep gnostik yapılı gizli derneklerde başlamıştır. Amaç eski düzeni yıkıp, yeni bir dünya düzeni kurmaktır (Amerikan doları üzerinde yazan “novus ordo seclorumlyeni seküler düzen”). Bu yeni “düzen”in ahlak kaideleri de değişiktir; cinsel ve genel özgürlük adı altında her türlü ahlaksızlık mübah görülür, “Başkasına zarar vermediğin müddetçe ne yaparsan yap” etiği savunulur. Gizli amaçları, aile düzeninin yıkılmasıdır. Eğitim sistemine nüfuz ederler ve dinden bağımsız özgür düşünce adına her türlü ideolojiyi kullanırlar. Mesela Darwinizm, her şeyi başlatan insanüstü bir güç (yani Rabb ul Âlemin) yerine, evrim kuramını öne sürer. Yani dünya ve evren, şefsiz bir orkestradır. Bu gidişatın sonunda, ontolojik olarak bir tıkanıklık yaşadıkları ve “yükselmeyi” (felah/yarıp geçme manasında) ısrarla reddettikleri için şeytanla ittifak kaçınılmazdır. Trajik varoluş maceraları, hapishaneden çıkma ümidini yitirmiş mahkûmun “gardiyanla” aşk yaşamasına benzer. Öğretileri gereği, şeytan onlar için bu dünyanın mutlak hâkimidir ve onunla iyi geçinmek,

suyuna gitmek gerekir. Bu nedenle bir yandan ahlaki rölativizmin (yani ahlaksızlığın) yayılmasına çalışılırken, bir yandan da şeytanın mutlak gücü sürekli vurgulanır. Ürettikleri her iki korku filminden birinde yer alan şeytan, onlara göre, bu karşı koyulmaz gücü gösterir. Ürettikleri her iki korku filminden birinde yer alan şeytan, onlara göre, bu karşı koyulmaz gücü gösterir. Şeytan - The Exorcist- (içine şeytan giren küçük kız ve rahibin intiharı), Rosemarynin Bebeği -Rosemarys Baby- (başrolde Mia Farrow ile şeytanın doğumu), Şeytanın Avukatı -The Devils Advocate- (başrolde Al Pacino ile New York'ta geçen), Yüzüklerin Efendisi -The Lord of the Rings (Karanlık Lord Sauron), Uzay Yolu -Star Trek- (Karanlık Lord), The Matrix (insanları sanal dünyaya hapseden güç), Prometheus (insanları yaratan uzaylılar) ve daha yüzlerce film ve televizyon yapıtı, bizleri bu neredeyse karşı konulmaz olan güce” inanmaya davet eder. Ama sadece inanmak da yetmez, kişi onun “ahlakı” ile de ahlaklanmalıdır. Eğer bugün gözlerimizin önünde ormanlar tükeniyor, türler yok oluyor, dünya gittikçe yaşanmaz bir hâle geliyor ve insan gittikçe yozlaşıyorsa, izini sürerek ulaşabileceğimiz tek bir adres vardır: “Aydınlanma” psödo-medeniyet hareketi veya paradigması ve onun tesirlerinin dalga dalga dünyaya yayılması. eğer “arketiplerin” İlahî rabitaları yoksa (Jung malum olduğu gibi bu rabıtayı kuramaz) rahmaniyetlerini yitirebilecekleri, tevhid ‘den kopabilecekleri ve vehim değeri taşıyabilecekleridir. Üst bilinçdışı (âlem-i misal) kaynaklı ilhâmât-ı Rabbânî ile alt bilinçdışı kaynaklı vehimler aynı değerde olamazlar. Birincisi, içindeki çelişkileri ve ikilemleri aşmış ilham değerinde hayallerken (veya rüya);İkincisi, kesif düalizmin

hüküm sürdüğü alt bilinçdışı kaynaklı vehimlerdir. Vehim olduğu için Filemon, kutuplaşmış çift değerli bir yapıdadır.

Kalbîliğe geçemeyen yaşlı aptallaşır, çünkü güdüler eski güçlerini kaybettiği hâlde o hâlâ onların peşinden koşar durur. Güdüler zahirî dünyaya yöneliktir (eşya ve insanın dış “kabuğu”), ama kalbî hâller insana iç âlemini (hakikati) yaşatır. Marifet, gölgesinin peşinden koşmak yerine, gölgesinden daha hızlı olmaktır.

Başkalarında “ısrarla” görülen kusur, komplekslerin kendi kendilerini rahatlatma metodudur. İnsan karmaşayı yansıtarak aklandığını zanneder ama hakikatte bir “düşüş” başlar. Yani rahatlıyorum derken o kompleksleri daha da güçlendiririz (gıybet, dedikodu, iftira, suizan). Karmaşanın nefse geri dönmesi ise tüm bu süreci “yukarıdan” izlemek, o kompleksle yüzleşmektir. İşte o zaman komplekslerin, gölgelerin alt bilinçdışının karanlık âleminde teşkil ettiği fırtına durulur. Peki, alt bilinçdışında sular durulunca ne olur? Kendimizi sanki bir savaş alanının, zıtlıkların hüküm sürdüğü kaotik bir dünyanın ortasında buluruz. Ama artık şuurluyuzdur. "Ben savaştayım" yerine, "Ben o savaşı artık görebiliyorum" diyebiliriz. Sanki bir başka “boyuttan” olup biteni izleriz (nefs-i levvâme).

Jung bir bina (nefs binası) inşa etmek ister ve başlangıca, yani küçücük bir damla gibi olan insanın “hiçlik” denizine düştüğü âna geri döner. Burada kulluk şuuru ve tevhid yaşantısı ile buluşamadığı, yani “Ehad” olan Rabbi ile buluşamadığı için, şeytana başvurur. Ve yardıma çağırılan şeytanın bedeninden “İlahî” yumurtalar çıkmaya başlar. Bu yumurtalardan

solucanlar, cüceler, nefsin ilk nesneleri, parmak çocuklar zuhur etmeye başlarlar.

İçimizdeki kompleksler, karmaşa üreticiler, anarşistler, caniler, hırsızlar, hortumcular, hırslılar, sapıklar, psikopatlar, sosyopatlar ve şehvet, menfaat ,makam, mevki, haz düşkünleri, bir yandan bu dünyada rollerini oynarlarken, bir yandan da yaşadıkları trajediye vâkıf mıdırlar? Hayatımız boyunca sahtekâr bir bakkalın yaptığı gibi, çift defter mi tutarız (biri mâliyeye, biri kendimize)? Ama asli yapımız, yani ahsen-i takvim (en mükemmel şekilde yaratılmış olan hâlimiz), hep bir şekilde devrededir.

Şeytan, insan tabiatının karanlığının tamamı (sum), toplamıdır. İnsan ışıktaki yaşayan Tanrı ya doğru (image of God) ilerleme yeteneğine sahipken aynı zamanda karanlıkta yaşayan şeytana doğru da yönelebilir. Yani Jung bilinçdışının derinliklerinde karşılaştığı bir yönünü (kendi tabiriyle arketipini), yadsıma ya da inkâr etme yerine, ona boyun eğip “Evet, sen bensin”, “Evet, sen benim bir yönümsün!” deme noktasına geliyor. Buraya kadar doğru; kendimizde var olan kusurları bizleri ne kadar rahatsız ederlerse etsinler, hatta dehşete düşürsünler, iğrendirsinler kabul edemezsek (onlarla yüzleşemezsek, onları bilinç düzeyine yükseltemezsek) onlar bir ömür boyu gölgemiz gibi bizi arkamızdan izlerler. Herkesin şeytanı ve şeytanlıkları vardır. Terapi, geriye dönüp onlarla yüzleşme cesaretini göstermektir. Ama burada rahmani bir nefis temizliğini Jung un sürecinden ayıran, o menfi sembol neyse, onunla yüzleştikten sonra ondan kurtulmak, ayrışmaktır. Oysa Jung öyle bir tuzağa düşüyor ki, dudak uçuklatır! Bakın “mübarek”, onu nasıl ikna ediyor. Eğer yılan

olmasaydım, o yılan bana hükmetmeye devam ederdi, ben de Faust gibi onunla bir anlaşma yapmaya mahkûm olurdum. Ama ben sanki onunla evlendim, birleştim.

Biz aşktan sudûr ettik

Aşk üzere yaratıldık

Aşka doğru yöneldik

Aşka verdik gönlümüzü

Sevgi bir nisbettir, hem Tanrıyı ilgilendiren hem insanı

İlmimiz bilmese de bu ilişkinin sırrını

Sevgi bir zevktir bilinmez hakikati

Allah Allah! Ne tuhaf değil mi?

Sevginin nedenleri sarıyor beni özüyle

Varlık ve yokluk gibi iki zıt elbisesiyle

Allah'ın varlığı bile sevgiyle bilinir

(bkz. İbn Arabi, İlahî Aşk,)

İbret-i âlem olarak okuduğumuz yukarıdaki satırlarda, “Aydınlanma hareketi” ve kendini aydın diye tanımlayan Batı insanının trajedisi gözler önüne seriliyor. Onca meşakkatle uçsuz bucaksız bir okyanusun kenarına kadar gel ve geri dön. “Aşkınlık direnci” diye tanımlayabileceğimiz bu manevi direnç, teslim olamama ve enaniyet gururu, Batı âleminden tüm dünyaya yayılan bir veba gibidir. Neticesi ise kendi aklına ve sözde “yarattığı” dünyaya taparak, gözlerimizin önünde cereyan eden, dünyayı ve kendi

kendisini yok etme hadisesidir. Mağrur, pozitivist, materyalist, ampirik, indirgeyici, Darvinci bir “bilim” adamına ne sorarsanız sorun, spekülatif de olsa cevabını verir; ama insan niye bile bile kendini ve dünyayı yok ediyor derseniz, sükût gelir.

Jung, Tanrı’ya teslim olmadan, kulluğu kabul etmeden, denize uzaktan bakıp “Can” diye adlandırdığı neyse ona hizmet vermek istiyor. Yine ibret verici satırlar...Evet, Tanrıdan özgür olmalıyım; çünkü benim tecrübe ettiğim Tanrı, sevginin ötesinde bir şey. O aynı zamanda nefret; güzellik ötesi çirkinlik, bilgelik ötesi anlamsızlık, gücün ötesinde güçsüzlük ve her an hazır/nazır olma (omnipresence) yerine benim yarattığım bir yaratık!

Özetlersek, “Can”ı ile karşılaşan Jung, Aydınlanmanın tüm kötürüm edici rasyonalitesine rağmen, yine de aşkın bir varlık hissi yaşar; ama bu buluşma çelişki ve şüphelerle doludur. Bu tecrübelerde “yakîn” hâlinin (Allaha -cc- yaklaşma) ilham verdiği lâtif duyu ve duyguları yeterince göremiyoruz. Bir manada kendine göre haklı... Kul olmadan insanın kendi kendine “yarattığı” (self made/self created) Tanrı ancak böyle olabilir. İnsanın mutlak birliğe (tevhide) varma iştiağı hiç tükenmez; “Ehad” ile (rasyonel değil) kalbi temas bir zarurettir. Tam teslimiyet (İslam) ve secde olmadan da “Ehad” çok uzaklarda kalır. Yeni Çağ manevi arayışlarının en büyük tehlikesi, işte Jungun içtenlikle ifade ettiği bu acz durumudur. Ama tehlike sadece denize girememek değil, bir de pusuda bekleyen “mübareğin” ağma düşmektir.

Ama ne hazindir ki tüm bu vesvâs sarhoşluğu içerisinde Jung, yine de uzaklarda bir yerlerde parlak

bir yıldız hisseder. Ve beklenmedik, şaşırtıcı bir şekilde şöyle bir cümle kurar..

İnsan bu tek Tanrıya ibadet etmelidir. Dua ışığı arttırır ve ölüm üzerine bir köprü oluşturur. Hayatı daha küçük dünyaya (tevhid âlemi demek istiyor herhalde) hazırlar ve ümitsizce hep daha ötelere, daha fazlaya yönelik arzuları söndürür..

"İnsanoğlunun en son, en yüce arzusu (ultimate human desire) nedir?" diye sorsanız, âcizane cevabım

"Tevhidin sözcüklerle tanımlanamayan ferahlatıcı serinliği, sükûneti" olur. Hepimiz ömür boyu arzu ve isteklerimizin ateşi ile alev alev yanarız, ta ki bir mucize gerçekleşip o ateş, kısa bir süre için bile olsa, sönene kadar. Sanki yıldızlar kapısından geçip o kelimelere sığmayan, boyutlar ötesi alana geçtiğimizde, yangın bir an için sönmüş, acı bitmiştir. Evet, baş secdeden kalktığında geri dönüş başlar ama biz artık aynı biz değilizdir. İşte yıldızlar kapısının eşiğine kadar geldiği hâlde son adımı atamayan Jung a yanıyorum.

Jung ilahi bir referans sistemine müracaat etmeden veya edemeden, manevi doğruları kendi aklı ile bulmaya, çalıştığı için, başlangıçta alt alemin şer potansiyeline karşı çıksa da, sonunda şeytana teslim olmuştur. Tüm gnostik, senkretist, eklektik maneviyat yolcuları gibi, Jung da aklının kurbanıdır. Yukarıda sizlere sunduğumuz ibret-i âlem rüyası, gnostik Aydınlanma çerçevesinde şeytanın stratejisinin insanı nerelere kadar götürebileceğini gösterir.

Gnostik Aydınlanma nedir?

Tarih boyunca Tanrıya ve dine yaklaşımları açısından iki grup insan ayırt edilegelmiştir; aklıyla kendi dinini

ve Tanrı mefhumunu “yaratanlar” ve var olan bir dine teslim olup kul olmayı kabul edenler. 18. yüzyıldan itibaren Avrupa ve onun tesiri altında olan dünya, zaman içinde dinlere ve Tanrıya karşı isyan ederek bir “akıl dini” oluşturur. Bu “dinler üstü” olduğunu iddia eden “din”; bilimsellik, ampirizm, pozitivizm, materyalizm, sekülerlik, laiklik, Darvıncılık vb. maskeleri altında, var olan dinlere savaş açar ve neticede dünyayı ve insanı bu hâllere getirir. Sadece akla güvenmek, bencillik ve enaniyet demektir ve bu zaaflar şeytana bulunmaz bir fırsat sunar. İlahî bağlantı gittikçe zayıflarken, şeytanla iş birliği zaruret hâline gelir. Diğer yandan, şeytanla ittifak, Yaradan’a ve Onun yoluna (dinlere) yönelik devasa oranlarda kaygı dolu nefret de uyandırır. Dinî semboller, müesseseler, adetler, kısacası dini anımsatan her şey, “aydınlar için hayati bir tehlike arz eder (vampirlerin “haç” dehşeti gibi). Bu sebeple din yok edilmeli, ilahi ahlak sistemi çökertilmelidir. Leninizm, Maoizm, Kamboçya'daki Pol Pot, İspanyol iç savaşı ve benzeri oluşumlar, karanlık güçlerle ittifakın insanlık tarihindeki en trajik sahneleridir. İdealizm adı altında 80 milyon insan katledilmiştir

Nefs Psikolojisine Giriş

Genel Psikolojide Nefs Psikolojisinin Yeri Nedir?

Klasik batı psikolojisi, insan denen o muhteşem varlığın yapısını, bulutların üzerine, hatta daha da ötelere uzanan bir binanın, sadece bodrum katı sakini olarak görür. "Can"ın gölgesi olmazmış!

Bildiğimiz gibi ışığa karşı durursak arkamızda bir gölge oluşur ve

o gölge sürekli bizi takip eder! Işığa doğru yürürsek gölgeyi göremeyiz, ama ışığın tersine gidersek gölge hep karşımızdadır. Gel

seni yakalayayım deyip üstüne atlasak başaramayız. Peki sen ger

çekten var mısın, yok musun desek, bize gülümser ve "Bu sana

bağlı, hem varım hem de yokum" der!

Dördüncü dualizm ile benlik bölününce insan daha da karanlık bir aleme düşer. Gölgeler, sözde her şeyi yapma özgürlüğüne sahip, bilinçdışının karanlık mahzenlerinde bekleyen, alternatif benliklerdir. Aşağıdaki ayet-i kerime'de bu "ikinci" kişiliklerimizin nasıl oluştuğu, bakın ne güzel tasvir ediliyor. Rahman'ın uyarısını görmezden gelmeyi tercih eden kimseye gelince, Biz onun içine öteki kişiliğini oluşturmak üzere (kalıcı) bir şeytani dürtü yerleştiririz...

(Kur'an, M.Esed Meali, Zuhur Suresi: 36)

iniş/nüzul sürecinin en tuhaf yanı da şudur: Bizler gölgeler alemine "indikçe", gölgemizi dış dünyaya yansıtırız. Böylece dünyayı karartıp yenilir yutulur bir hale getirerek "tüketiriz"! Tahmin edileceği gibi, gölge varoluş düzeyinde bedensel farkındalık giderek azalır. Öyle ki, bedenimize diğer varoluş düzeylerinde yapmayacağımız "eziyetleri" layık görebiliriz. Dövmelerin, vücutta taşınan halkaların, kendi kendine jilet atma gibi otomulatif davranışların, hatta fiziksel şiddetle biten kavgaların, bedenden kopmanın bir neticesi olduğu söylenebilir mi? **Narsist toplumun bariz bir özelliği olan, bedeni aşırı "süsleme"**

arayışları, fenomenolojik olarak bedenden kopmayla eşanlamlı mıdır?

Dipsiz Karanlık ve A'yan-ı Sabite

Öte yandan Jung, bu "ara alemin" her an tecelli ettiğinin (her an yeniden yaratılış/halk-ı cedit) ayırdına varamamış, münferit birtakım dışa vurumlar olarak algıladığı arketip güncelleşmesinin, aslında hayatın asli dinamiği olduğunu ark edememiştir. Arketipleri "kelimeler" olarak tasavvur edersek, bu kelimeleri oluşturan harfler, yani esma-i Hüsna, esas itibarıyla İbn Arabi'nin (ks) kavramsal çatısının dayanak noktasıdır. Zira asli sabit değerlerin dünyada somut nesneler haline dönüşmesi, bizi yaratan Rabbimizin güzel isimleri vasıtasıyla olur. Jung ile İbn Arabi düşüncesini birbirinden ayıran bir diğer özellik, arketiplere atfedilen "kötülük" potansiyelidir. A'yan-ı sabite alanında kötülüğe yer yoktur. Kötülük dediğimiz şey, insanın cüzi iradesiyle yaptığı seçimlerle, aslında kusursuz olan esma karışımının, deyim yerindeyse "kıvamını" bozmasıdır.

Rabbimize en yakın yönümüz olan "Can"ımız, adeta iki yüzeyi de yansıtan bir ayna gibidir. Bir yönü aşağıyı , yani evreni ve nefsimizin alt düzeylerini yansıtırken, diğer yönü sonsuzluk alemini, yani Vahid olan Rabbimizi yansıtır. Bu ayna, Rabbine bakan yönü ile a'yan-ı sabite'nin tecelligahıdır veya bu sabit asılları yansıtır. Kevni aleme bakan yönü ile de ilahi isimlerin çıkış yeridir. İşte Yunus Emre hazretlerinin Bir Ben vardır, bende benden içeru... diyerek ve tasavvuf büyüklerinin, Kur'an ve hadislerle dayanarak açıklamaya çalıştıkları, insanın en deruni gerçeği, Can'dır

İlahi/külli akılda potansiyel olarak var olan a'yan-ı sabite'yi ateş böceklerine benzetmiştik. Henüz gün ağarmamış, yani bildiğimiz dünya ve insan oluşmamıştı. Her şey tasarım halindeydi. Yaradılışın başlaması, yani günün ağarması ile ateş böcekleri kayboldu. Onların karanlık gecede oluşturduğu tasarımlar, ilahi isimler ile doldu. İbn Arabi (ks) bu sürece, "feyz-i mukaddes/kutsal taşma" adını verir

İbn Arabi Hz.'nin belirttiği gibi, Allah'ın (cc) kendisini içinde görebilmesi için ilk yarattığı şey, sabit asıllar (a'yan-ı sabite)ve bunların evrene yansıyan belirginleşmiş halleri olan ilahi isimlerdir. Sonsuz sayıda parıldayan ve bir bulut gibi evreni oluşturan ilahi vasıflar. Alemin bu parıldayıp sönen parçacıkları, yani ilahi esma arasında henüz bir bağlantı, uyumluluk, ahenk söz konusu değildir. Muhiddin İbn Arabi'nin tasvirine göre evren, adeta içinde "ruh" bulunmayan bir ceset gibidir. Bütün bu ilahi isimlerin birleştikleri odak nokta, en yüksek evrensel insani potansiyel olan Hakikat-i Muhammedi'dir. Efendimizde (sas) kemalin doruk noktasına ulaşan bu özellik, potansiyel olarak her insanda mevcuttur. insan, hiçbir anlam taşımayan kaotik sesleri ilahi bir beste, bir senfoni haline dönüştürebilen üstün varlık. ilahi emanetin taşıyıcısı... Allah'ın(cc) temsilcisi. Orkestranın şefi. bu ruhsuz alemi parlatıp kusursuz bir ayna haline getirebilen yegane varlık insandır. insan sadece şehvani/hayvani nefsten müteşekkil bir varlık olmayıp, sonsuza doğru gelişme potansiyeli olan, çok katlı ilahi bir yapının temsilcisidir. Her kattan duyulan sedalar, yükseldikçe daha ahenkli bir hale dönüşür. Kur'an terminolojisinde, selam, nu'as ve sekine olarak tanımlanan latif duygular, insanın kalbinden vücut iklimine yayılınca, tüm atomlar

evrendeki "zikir" frekansına geçer, yani asli yapısı ile buluşur.(Bakara: 249 ve Fetih: 4(sekine) , Ali İmran: 154 (nu'as)

İbn Arabi'ye (ks) göre, evrendeki her şey, kendi esma veya esma bileşiminin frekansıyla kalp atışı gibi ritmik olarak atmaktadır. Kendisi bu müşahedesini aşağıdaki ayet-i Kerime'ye dayandırır. Yedi gök ile yer ve onların içinde yer alan her şey O'nun sınırsız kudret ve yüceliğini anmaktadır; O'nun yüceliğini, aşkınlığını övgüyle yankılamayan bir tek nesne yoktur: Ne var ki siz onların yücelemelerini anlayamıyor, kavrayamıyorsunuz. İsra Süresi: 44)

Bu hayat serüveninde esma-i hüсна bir başka önemli işleve sahiptir. "Yukarıya", yani sonsuzluğa doğru tekamül eden nefis yolculuğunun her konumunda, bir üst varoluş konumuna geçmek için bazı isimler "anahtar" görevi görürler. Bunlar bir anlamda "gaybın" anahtarlarıdır. İbn Arabi'ye (ks) göre bu isimler alt nefis mertebelerinde "basınç" halindedirler. Var olmayı talep ederler. Tıpkı nefesini tutmuş bir insan gibi bir an önce serbest kalmayı arzu ederler. İnsan statik/durağan bir varoluştan dinamik bir varoluşa geçerse hayatı anlam kazanır. Bu aşamada iki önemli isme dikkat çekmek isterim. İbn Arabi'nin (ks) mütalaasına göre sayısız ilahi ismin arasından en büyüğü, "Rahman" ismidir.

Perdeli insanlar, Hakk'ın (inançlarında) kendilerine rahmet etmesini isterler. Ehl-i keşf ise, Allah'ın (cc) rahmetinin kendilerinde kaim olmasını isterler. Hakk rahmet sıfatıyla tahakkuk ettiğinde, bu sıfatı başkasına izhar et ki, rahmet edilen değil, Rahim olasın ve Hakk ile zati birliğini gerçekleştirebilesin... (Afifi, s. 383)

Pasif alıcı konumunda, nefsin alt katlarında mukim olan bir insan, sıkıntıdan "boğulduğu" bu dar ve karanlık alandan, daha ferah ve geniş bir "üst kata" çıkmak istiyorsa, verici olan Rahim ismi frekansına geçmelidir. Bir başka deyişle alt katta nasiplendiği ilahi rahmeti çevresine aktif bir şekilde yayar hale gelmeli, Rahim ismine ayna olmalıdır.

Geriye dönüp son elli seneye baktığımızda, psikoterapistler olarak bizler, belki alt bilinçdışına ışık tutan terapötik yaklaşımlarla acı çeken insana belli bir rahatlama getirdik fakat aynı zamanda "üst katların" varlığına işaret etmediğimiz için insanı dar bir varoluş alanına hapsettik. Onu bir tür haz tutkunu, hedonist, acımasız, yalnız, kaygılı ve öfkeli bir yaratığa dönüştürdük. Burada terapinin bir başka tehlikesine daha dikkat çekmek isterim.

Christopher Lasch, Narsisizm Medeniyeti adlı kitabında nefis binasının alt katlarında oturan bu garip modern insanı şöyle tanımlıyor:

"Duygu derinliği açısından sığılarda dolaşan, yakın temas kurmaktan çekinen, cinsel açıdan ahlaksızca çok eşli, yaşlanmaktan .ve ölümden bucak bucak kaçan, bencil/narsisist insan artık geleceğe ilgi duymaz bir haldedir"; yani yükselme potansiyeli olduğunu unuttur, ümidini yitirir.

Bu medeniyetin adı "kendi kendini aşırı önemseyen, enaniyet ahlakı

Medeniyetidir

İşte insanın içinde, zamanın getirdiği maddi yıkımı görünmez kılan, bazılarında gizli kalmış, bazılarında zuhur etmiş, böyle inanılmaz bir potansiyel var. Aynanın karşısına geçip dehşetle bir ömür boyu taptığı

bedenindeki değişimleri izleyen, yaşı bir hanımı gözünüzün önüne getirin... Estetik yüz gerdirmeye ameliyatları, pahalı kozmetikler, habire boyanan saçlar, hiç bitmeyen yemek rejimleri ve her şeye rağmen oluşan tahribat ve bunun sonucunda yaşanan psikolojik yıkım. Fatma Annem bütün bunları bilmezdi belki ama 90 küsur yaşına rağmen hayatımda gördüğüm en güzel hanımlardan biriydi. Kadın erkek onu kim ziyaret etse hemen cazibesine tutuluverirdi.

Ey dünya gecesinin yolcusu , acele gönle doğru gel. Orada gez, dolaş. Çünkü gönülde yol yol mana meyveleri veren ağaçlar var. Orada bilgi ve duygu dereleri akmaktadır. Fakat her insanın evveli, ihtidası şekildir, surettir. Ondan sonra Can gelir, gönül gelir ki, o da, insanın iç yüzünün kemali ve güzelliğidir. içinde gönül nuru bulunmayan gönül, gönül değildir! Can olmadıktan sonra beden topraktan başka bir şey değildir ! içinde Can nuru olmayan kandile, kandil deme; o, içine kirli, pis bir su konmuş şişedir!(Hz. Mevlana, Mesnevi, cilt 1,s.330, çev. Ş. C.)

Gören ve görülenin ötesinde, "görmek" edimi sadece nazar olmaktan çıkıp basiret ve müşahedeye dönüştüğünde bizler gerçekte bu "nur" sayesinde mi görebiliyoruz? Bedenlerimizin sessiz sedasız yıkımını izleyen biz insanlar, aslında toprak olan bu bedenin içindeki hazineyi mi arıyoruz? Onun için mi bu mezar toprağını eşeleyip duruyoruz?

Allah'ın güneşinin nuru ile aydınlanmayan, karanlıklara dalmış gönül evleri de vardır. Senin için böyle bir gönülden mezar daha iyidir. Sen şimdi gel de karanlıklar içinde kalmış, nursuz, daracık gönlünün mezarından çık, kurtul! Aslında sen ölü değilsin! Sen bir dirisin ve bir dirinin oğlusun. Senin bu dapdaracık

gönül mezarın, nefesini daraltmadı mı? Böyle daracık bir gönülle nefes alamaz bir hale gelmiyor musun? Sen vaktinin Yusuf'usun, gökyüzünün güneşisin. Şu beden kuyusundan, şu karanlık dar zindandan çık, güzel yüzünü göster!

Nefs mertebelerinde "Can"a doğru yükseldikçe müşahede, artık fotonlar vasıtası ile oluşan bildiğimiz ışık ile değil de nur ile gerçekleşiyor olabilir mi?

İnsan olmanın gereği olan ontolojik yükselme ile bir üst nefis mekanına çıktığımızda gönlümüzde bir aydınlık, ferahlık, sükunet, barış, huzur, hafiflik hissederiz. Bu hislere tarifi güç bir duygu daha eşlik eder. Nefsin alt konumlarında rasyonel akılla, yüzeysel ve şehvani duygularla bağlantılı olan sevgi, bu üst konuma geçince birdenbire kelime hazinemizde karşılığı olmayan bir başka duygu niteliğine bürünür. Böylece "gerçek aşk" denizinin kıyısına gelmiş oluruz. Geçici dünya güzelliklerini hedef alan aşk ile bu tür bir "aşk" arasında, asılları ile gölgeleri arasındaki farka benzeyen bariz bir fark söz konusudur. Bu duygular üstü duygunun artık bireysel akla sığan bir tarafı yoktur. Bir tür delilik yaşanır.

Aşıktan daha deli, divane kimse yoktur. Akıl onun sevdasına karşı, kördür, sağırdır. Çünkü aşkın deliliği herkesin bildiği delilik değildir. Tıp bilgisinde aşk derdine deva yoktur... bütün gönül alan güzellerin yüzleri, aşkın yüzüne bir perdedir. Çünkü ariflerin inancına göre, bütün dünyevi bilgiler, dünyada görülen bütün güzellikler aşkın gölgeleridir.

Muhammed Esed 1926 yılının sonbaharında bir gün Berlin metrosunda seyahat ederken, gördüğü yüzlerin istisnasız derin ve gizli bir acıyla kasılı olduğunu müşahade eder. Duyduğu sarsıntıyı yanında bulunan

Elsa'yla paylaşır. Elsa şaşkınlıkla "Cehennem azabı çekiyorlar sanki... Acaba kendileri bunun farkında mı?" diyerek onu tasdik eder. Esed, bu acıları insanların gerekçesiz, inançsız ve fasılasızca refah peşinde koşmalarına bağlar. Eve döndüklerinde, masada açık kalmış Mushaf'ı görür. Kapatıp kaldırmak için uzandığında gözü Tekasür Suresi'ne ilişir. Birden surenin o gün metroda yaşadıklarının tam bir yansıması olduğunu hisseder ve şöyle düşünür: "Bütün çağlarda insanlar tamahı, açgözlülüğü tanımışlardır ama tamah ve açgözlülük başka hiçbir çağda bugün olduğu kadar ciğer sökücü bir hırs halinde kendini açığa vurmamıştır... İfrîit insanların boyunlarına binmiştir, kamçısını tam yüreklerinin başına indirir ve uzaklarda alayla göz kırpan, yalancı hedeflere doğru dehler onları..."Ne kadar hikmetli olursa olsun bir insan, yirminci yüzyıla özgü bu acılı koşuyu kendiliğinden bilemezdi. Böylesine hakim bir perdeden, böylesine apaçık bir üslupla dile getiremezdi. Hayır, Kur'an'da konuşan, Hz. Muhammed (as)'in sesinden daha güçlü, daha yüksek bir sesteki ve bütün zamanları aşarak ulaşıyordu insanın kulağına... Esed bu olaydan kısa bir süre sonra Elsa ile birlikte Müslüman olduğunu açıklar. Böylece on dokuz yaşındayken görüp çoktan unuttuğu bir rüya tecelli etmiş olur:

Bu rüyada Esed, içinde bulunduğu bir metro treninin yeraltından çıktıktan sonra saplandığı, sonsuz ufuklu bir bataкта, az ötede çökmüş duran ve kendisini beklediğini hissettiği; yüzü örtülü, kısa kollu harmanili binicisi olan bir devenin tergisine binerek saat, gün, ay, kısaca zaman kavramını yitirecek kadar uzun bir yolculuk sonunda, yakmayan fakat kör edici parlaklıktaki beyaz bir ışığa vardığını görmüş ve tasvir

edilemez ahenkteki bir sesin "Burası Batı'nın en uç şehri" dediğini işitmiştir. Yıllar sonra binicinin Hz. Peygamber (as) ; ışığın, kavuştuğu iman; işittiği sözlerin ise Batı'daki hayatının sona ereceğinin habercisi olduğu tefsiriyle karşılaşacaktır.

*******İKİ KUTUPLU İNSANIN İÇ DİYALOĞU NEFS-CAN İLİŞKİSİ/NEFS MERTEBELERİ**

Bir gökdelen hayal edin. En üst katlan bulutlar içinde kaybolmuş, karanlık gecede tüm ihtişamı ile karşımızda duruyor. Bu binanın içine girdiğimizde çok şaşırtıcı bir durum ile karşılaşyoruz. Her katta tıpatıp bir benzerimiz var ve bizi fark etmeden elindeki işle meşguliyetini sürdürüyor. En alttaki bodrum katında karanlık bir "diskoteğe" giriyoruz. Rengârenk fırıldak ışıklar, dumanlı bir hava. Neredeyse göz gözü görmüyor. Kulaktan patlatan bir müzik ve kafası bulanık, hayalet gibi insancıklar. "Bizimki" bunların arasında pistte dans ediyor! Bir üst katta Las Vegas benzeri bir kumarhane. Yüzünde sahte bir gülümseme, yarı çıplak bir hanımefendi bizi buyur ediyor. Yine karanlık bir ortam. insancıklar, gözleri dönmüş bir halde, oyun makinaları önünde ümitle uğraşıp duruyorlar. Bizimki yine orada, rulet masasının önüne geçmiş, zar atıyor. Yüzünde can çekişir gibi bir ifade var. Hayretle bakıp "Bu ben miyim?" diyoruz. Alt katlardaki kasvet bizi bunalttığı için üst katlara çıkıyoruz. Buraları sanki daha aydınlık. Bir katta "bizimki" borsacı olmuş, hisse senetlerinin hesabını yapıyor. Bir diğerinde pragmatik bir politikacı, etrafına toplanmış insanlara vaadler sunuyor. Başka bir katta da güzellik salonuna gitmiş, bizi fark etmeden yüzünü gerdiliyor, saçlarını boyatıyor... Bir başka katta aile babası, eşi ve çocukları ile ilgileniyor.

Yukarı katlara çıktıkça garip bir aydınlık ortalığı kaplıyor.

Bodrum kat ile arasında öyle bir tezat var ki, inanılacak gibi değil. Bu aydınlık katlarda "bizimki" sabırla insanlara tahammül ediyor; bazen bir hastaya bakıyor, bazen bir yetimin başım okşuyor. Bulutlar arasındaki katlarda, kendini ibadete vermiş, başı secdede dua ediyor. Bulut sınırını geçtiğimizde muhteşem bir mehtabın ışığı gözümüzü alıyor. "Bizimki" o anlatılmaz ışığın içerisinde, ışıktan bir varlığa dönüşmüş bir halde bizlere gülümsüyor. İçimize bir selamet, barış, huzur, güven çöküyor. Yaşlı gözlerle ona yönelip onu kucaklamak istiyoruz. Kendimizi alamayıp soruyoruz: "Peki daha önceleri neredeydin?" Bunun üzerine hafifçe gülümsüyor: "Ben zaten hep sizinleydim..."

NEFSİ EMMARE

.. yine de ben kendimi bütünüyle temize çıkarmaya çalışmıyorum; çünkü Rabbimin acıyıp esirgediği kimseler hariç, insanların kendi benliği (de onu) kötülüğe sürükleyebilir; gerçekten de benim Rabbim çok acıyıp-esirgeyen gerçek bağışlayıcıdır. Yusuf Süresi: 53

Bu ayette insanın kendi benliğinin de, insanı kötülüğe sürükleyebilecek yapıda olduğuna dair, ilahi bir ikaz var. Fakat nefis bir bütün olarak kötülük kaynağı değildir. Freud'un libidosuna tekabüleden nefis-i şehvani, hayvansal dürtülerin merkezidir. Ama hemen bir üst mertebede insanca konuşan nefis-i natika, daha üst konumda da insanca düşünen ve muhakeme eden nefis-i derrake vardır. Bu iki üst nefis mertebesinde, hayvanlarda mevcut olmayan düşünce ve muhakeme yetileri sayesinde davranışların denetimi söz

konusudur. Büyük mutasavvıf Erzurumlu İbrahim Hakkı, tasavvufta kalb veya gönül diye de adlandırılan nefs-i natika'yı, nefs-i şehvani ile Can/"ruh" arasında ara konumda görür.¹³⁷ Derinliğine nüfuz ettikçe Can/"ruh"un bedendeki tecelli mertebeleri; sırr, sırr üstü sırr, hafi (gizli) ve ahva (en gizli) diye tanımlanır.

NEFSİ LEVVAME

Nefs-i emmareyi terk ettiğimizde, üst bilinçdışı sınırında nefs-i levvame ile karşılaşırız.

Kıyamet gününü tanıklığa çağırırım. İnsan vicdanının kınayan sesini tanıklığa çağırırım. Kıyamet Süresi: 1-2)

M. Esed tefsirinde nefs-i levvame, "insan vicdanının kınayan sesi" olarak tercüme edilir. Bu nefs yapısı Freud'un "süperegosuyla karşılaştırıldığında bariz bir farklılık ortaya çıkar. Süperego toplumun oluşturduğu değerler toplamı iken, nefs-i levvame, ilahi bağlantısı olan vicdanı temsil eder. tam orta ve üst bilinçdışı sınırında yer alan nefs-i levvame, bir yönüyle Rabbine bakarken, diğer bir yönüyle kendi nefs-i emmare' sine bakar. Alt bilinçdışı bölümünde "gölgeler" yer alır. Yine yüce Kur'an'da Tin Suresi'nde geçen "esfele safilin", yani "aşağıların en aşağısı" ifadesiyle, en kesif gölge içinde kalan bu insani boyuta atıf yapılmış olabilir. Freud ve hocası Fechner'in insanın aslı olarak gördükleri o kaotik, kötü, karanlık alem, bir boyut olarak vardır ama insanı sadece o gölgeler aleminde ibaret görmek yanlış olur.

Yukarıdaki gökdelen misaline geri dönersek, nefs-i levvame'yi bodrum katların çok üzerinde yer alan, geniş, aydınlık, barış ve huzur dolu, çepeçevre manzara gören bir daire gibi hayal edebiliriz. En alt kattan "asansöre" binip bu kata çıkma imkanı, her

insan için her zaman mümkündür. Bu geniş bakış açılı, ışıklı kata çıkmak, önemli bir sorgulamayı da beraberinde getirir. Bodrum katta olup bitenler hangi parametrelere, hangi değer yargılarına göre değerlendirilmelidir? Doğru ve yanlışın ölçütü nedir? Bir de bu kadar aydınlıktan sonra tekrar "asansöre" binip bodruma geri dönme kaygısı vardır. Bildiğimiz gibi çoğu insan "sarhoşluk" geçince kendi kendisini sorgular ama gecenin karanlığı bastırınca "kaybettiği şeyi orada bulma ümidiyle" tekrar aşağıya iner ve bu süreç bir ömür boyu sürüp gider.

Katlarda yükselemeye devam edelim. Bazı insanlar, levvame katında çok özel bir odanın farkına varırlar. Zaten aydınlık olan bu mekanın içerisinde, çok özel aydınlanmış bir oda vardır. Cesaretini toplayıp o odanın içine girebilenler ise, bir rahle üzerinde pırıl pırıl parlayan bir "nur" görürler... Son bir gayretle o yüce Kur'an'ı ellerine aldıklarında, bir rahatlık hissederler ve ayet-i kerimelerde aradıkları soruların yanıtlarını bulurlar.(Kur'an ve Resulullah'ın (sav) sünneti ayrılmaz bir bütünün parçalandır. Namazda olduğu gibi bütün dini ibadetlerin ayrıntıları, alemlere Rahmet olarak gelen Efendimizin hayatında mevcuttur.)

"Ey Rabbim, bana (doğruyla eğrinin ne olduğuna) hükmedebilme bilgi ve yeteneğini bağışla ve beni dürüst ve erdemli insanların arasına kat ve gerçeği benden sonrakilere ulaştırabilme gücü ver bana; ve beni o nimetlerle dolu bahçenin varislerinden biri yap'' .(Şu'ara Süresi: 83, 84, 85)

Bu üst ontolojik konumdan "aşağıya" bakış, yani dünya sahnesinde oynadığı oyunu dışardan izleyebilme yeteneği, tüm insanlığın sahip olduğu en etkin

otokontrol sistemidir. Fakat elinde "kullanma kılavuzu" olmadan, yani bir üst referans sistemine başvurmadan, aşağı kattaki "oyuncular"la ilgili sağlıklı hüküm vermek mümkün değildir.

Nefs-i levvame'nin bir diğer özelliği de, bu yüksek kattan bakıldığında, ölüm, özgürlük, yalnızlık ve anlam düşümlerinin giderek çözülmesidir. Alt katlarda bilinçdışını işgal ederek motivasyonların itici gücünü oluşturan bu sorular, üst katlarda ortaya çıkan engin görüşle birlikte yavaş yavaş sönmeye yüz tutar.

Niçin yükselmemiz gerekiyor sorusunun yanıtı çok basit:

Özgürlüğümüz için ! Bahsi geçen sorular benliğimizi işgal ettikçe ve davranışlarımızı belirledikçe özgür olmamız mümkün değil. Pranga mahkûmu gibi sürünerek bodrum katlarda yaşanan hayat, insan olmanın son durakları olamaz. Her yükseliş ve bir üst kata çıkış, terk edilen kattaki alt kişiliğimizin "ölümünü" temsil eder. O zaman usulca o kata inip, o rolü oynayan oyuncunun kulağına sevgi, anlayış ve muhabbetle "Evet, sen bensin, ama ben sadece sen değilim" diyerek hayatımızda o rolün hükmüne son verebiliriz. İşin ilginç yanı böylece hem onu aslında nefret ettiği bir varoluş tarzından kurtarmış hem de kendimize bir yükseliş imkanı sunmuş oluruz!

Rolün yani alt kişiliğin terk edilmesindeki en büyük engel, bir üst katın varlığını bilememek, yani rol giderse "boşluğa düşerim" kaygısıdır. Halihazırda öğretilen nefis ilmi (psikoloji), içimizde var olan potansiyele işaret etmediği için, ne yazık ki bizler rollere, hallere kilitlenip kalırız. Bir başka deyişle, bir üst katın varlığından habersiz olan modern psikoloji bilimi, bir bakıma bu kaygıyı tasdik etmiş olur.

Levvame katının bir diğerk özelliğı de bu yüksek mekanda, tefekkürün/derinliğine düşünmenin mümkün olmasıdır.

“Eğer sen hayat suyunun (ruh ırmağının) nasıl akıp gittiğini göremiyorsan, hiç olmazsa bir ırmağın kenarına otur da ırmağı seyret ve kendi ömrünün bir su gibi akıp gittiğini ve tükendiğini düşün! Şu nebatların, o suda sürüklenen kabukların, çer çöpün geçip gidişine bak; her şey gelip geçicidir. Eğer su fazla gelirse, kuvvetli akacak olursa, üstündeki bizi etkileyen düşünce kabukları da çabucak geçer gider. Bu ırmak pek hızlı akınca, ariflerin gönüllerindeki gam, kasavet de durmaz, çabucak geçer gider. Orada sudan başka, yani ilahi feyizden başka bir şey kalmaz..”(Mevlana)

Feyz'in bir anlamı da "taşma" dır. Levvame katına bir yerlerden bir şeyler taşıp gelir, sanki görünmez bir rahmet yağar. Sebat edip bodrum katların cazibesine direnç gösterilirse ve levvame katının dersleri tatbik edilirse üst bilinç dışında çıkılabilecek bir sonraki kat, nefis-i mülhime, yani ilham pınarının fışkırdığı alem olur. Nefsin alt katlarındaki düşünceler ile (bunlar kuruntu, vesvese ve vehme dayalıdır) üst katlardaki ilhami düşünceler arasında adeta gizli bir savaş söz konusudur. “Sonra ona fücürünü ve takvasını ilham etti.”(şems/8) İşte gönül veya levvame katı sanki iki ordunun kıyasıya çatıştıkları bir savaş alanıdır.

“İnsanların bir kısmı da vardır ki, içlerinde daimi olarak savaş vardır; nefisleri ile akılları çarpışır durur. Bunlar, bir bedende yarı insan, yarı hayvan olarak ömür sürerler. Bu yüzdendir ki; bu kısımda bulunan insanların ahirleri (sonları) yani hayvani ruhları, hayvanlıkları ile ruh aleminden gelen evvelleri

(önceleri) , yani tertemiz olan insani ruhları, insanlıkları gece gündüz savaşmaktadır.”(Mevlana)

Levvame katında, hayatımızı yukarıdan izler, sorumluluğumuzun farkına varırız. Eğer levvame katına yerleşip mümkün olduğunca alt katlara inmeden, sabır ve gayretle varoluş muhasebesi yapabilirsek, belki bir üst kata, yani "mülhime" katına yükselme müsaadesi çıkar.

NEFSİ MÜLHİME

Nefs-i mülhime, yani ilham alan nefis ve tefekkür yeteneği, yüce Kur'an'ın Şems Suresi'nde şöyle tasvir edilir:

İnsan benliğini düşün ve onun nasıl (yaratılış) amacına uygun şekillendirildiğini; ve nasıl ahlaki zaaflarla olduğu kadar Allah'a karşı sorumluluk bilinciyle de donatıldığını! Her kim (benliğini) arındırırsa; kesinlikle mutluluğa erişecektir, onu (karanlığa) gömen ise hüsrandır.

Mülhime katında artık yavaş yavaş aşağı alemde olup bitenlerin hakikatine vakıf olmaya başlanır. Bilgi nurla buluşunca, ötelerin ötesine götüren ilim zuhur eder.

“Bilgi de nurla karışır, kaynaşırsa inatçı ve kötü kişiler bile bilgi ile nurlanır, aydınlanırlar. Ne söylersen o söz nurlu olur, ışık verir. Çünkü gök, ancak tertemiz yağmur yağdırır.” (Mevlana)

Ölümün, yalıtılmışlığın, özgürlüğün ve bütün bu "hayat oyununun" anlamı sessizce meydana çıkar. Sanki kasırganın rüzgar hızı sıfır olan merkezine, yani "gözüne" girilmiştir. Rollerin sebep olduğu acılar, belki azalmaz ama nefis-i mülhime katındaki insan artık bu acılan dışarıdan izlemeye başlar. Böylece kendi

hakikatimiz, insanların hakikati, eşyanın hakikati ve hakikat denizindeki saklı inciler birer birer zuhur etmeye başlar.

Şu bir damlacık gönle, öyle bir inci düştü ki, Allah (cc), o inciyi denizlere de göklere de vermedi. Külli ruh, cüzi olan Can'la birleşti. Can külli ruhtan bir inci aldı, koynuna koydu. Hz. Meryem, nasıl "Mesih"e yani Hz. İsa'ya gebe kaldı ise, cüzi Can da koynuna koyduğu o inciden gebe kaldı ! Böylece cüzi Can canların canından yani külli Can'dan gebe kalınca, dünya da Can'dan böyle gebe kaldı.(Mevlana)

Mülhime katına nüzul eden o muhteşem inci, yüce Kur'an'da Kevser Suresi'nde geçen ve kesret, yani "çokluğun" tekili olan Kevser, yani vahdet pınarı olabilir mi, doğrusunu Rabbim bilir... Kabuktan öze yönelik bu özel görüş, yani müşahede başladığında biz "suyun üstünde yüzen çer çöp" şeklinde tabir edilen yüzeysel rasyonel düşüncelerin ötesindeki hakikat görüşüne doğru tekamül ederiz.

Ey insan! Senin çer çöpün de düşüncelerindir! Suyun yüzü de, düşünce ırmağı da akıp giderken sevimli, sevimsiz, güzel, çirkin, çok sayıda çer çöpü de sürükler, onlardan bir türlü kurtulamaz. Tertipleyen öyle tertiplemiştir. Aslında hakikat bahçelerinden akıp gelen bu ırmağın üstüne, gayb aleminin meyvelerinden kabuklar düşer. Sen o kabukların özünü, meyvesini suyun içinde ara !

Hakikat meydana çıktıkça bu görüşün getirdiği latif, asli duygular da birer birer gönlümüzü kaplar.

Hakk yolunda yürüyenlerden biri, duygularından birinin bağı çözülür de biraz manaya vakıf olursa diğer duygularında da değişiklik olur. Duygulardan biri,

duyulamayan şeyleri duydu, görülemeyen şeyleri gördü
ise; bütün duygulara gayb aleminin pencereleri açılır.
(Mevlana)

İnsanın sahip olabileceği üç zeka boyutu, rasyonel, duygusal ve latif zekadır (latif zeka kategorik olarak üst derece-i hayatta varlığını gösterir). Kişinin rasyonel zekası çok yüksek düzeyler de bile olsa, birkaç fakülte bitirmiş bile olsa veya orta ve alt bilinçdışının analiz edildiği bir psikoterapi sürecinden geçmiş bile olsa, yine de latif zeka, kurallarına göre gelişmediğinde hüsrana kaçınılmazdır. Rahmani ilham ile zulmani ilham arasında aynın yapabilmenin asgari şartı Kur'an ve sünnet-i Resulullah'a (sav) göre yaşanan İslam dinidir. Secde ile doruk noktasına ulaşan "kulluk bilinci" bizlere sürekli kim olduğumuzu hatırlatır, kendi kendine tapmayı, yani spritüel / manevi narsisizmi önler. Ayrıca tasavvufi eğitim çerçevesinde öğrenci, bağlı olduğu kişinin manevi himayesi altındadır.

NEFSİ MUTMAİNNE

Ariflerden duyduğum kadarıyla, mülhime katının meyveleri afiyetle içe sindirildikten sonra, kişide anlatılmaz bir huzur, barış ve selamet hali oluşmaktadır. Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri (ks), bu katın bazı özelliklerini şöyle sıralar: cömertlik, tevekkül, tefviz (ileride olabileceklere daha olmadan hazır olmak) ,sabır, hilm, rıza, doğruluk (sıdk) , ibadet (ubudiyyet) , yumuşak gönüllülük, güler yüzlülük, tam görüş, kalp sevinci, tatlı dil, ayıpları örtmek, affetmek ve şükür. İbadet ile ubudiyyet arasındaki fark şöyle

açıklanmış: Arifler ibadet ile ubudiyeti birbirinden ayırmışlardır. ibadet, vazife ile yapılan, zahmet ve külfete bağlı birtakım hizmetlerdir. Bu abidlerin, Zahidlerin işidir. Ubudiyet ise, vazife sayılarak zoraki yapılan hizmet değildir. Hakk'a karşı duyulan sevgi ve zevkle, canla başla yapılan kulluktur. Bu ibadet, aşıkların ibadetidir. Birinci ibadette korku esasken, ubudiyette aşk esastır.

Bir psikiyatrist olarak bu kata baktığımızda, öncelikle alt katlarda açık veya gizli hüküm süren kaygı ve korkunun büyük oranda azaldığını görürüz. Alt katlarda hayır hasenat bile yapsak, tüm bunlarda adeta bir "alışveriş" kokusu vardır. Geleceğini güvence altına almak isteyen insanın Kadir-i Mutlak Rabbine ödediği, tabiri mazur görün, "rüşvetler.. Böyle olduğunu hissetsek bile, yine de gizli, aşıkâr, gece gündüz verici olmamız gerekir.

Çağımızın hastalığı olan narsisizmden kurtulmak ihtiyari bir lüks olmaktan ziyade, tam anlamıyla hayati bir zarurettir. Verme frekansına geçemezsek alt katlarda bizleri dayanılmaz bir acı ve kaygı bekler. Latif zeka tekamülünün önemli bir yönü, işte bu gerçeği anlayabilmektir. Vere vere belki de bir gün, içinde yaşadığımız gökdelenin balkonuna bir "kuş" konuverir. Derin derin gözlerine baktığımız anda olanlar olur! Bu katta alt katların kaygısı, yerini yavaş yavaş çok acayip, latif bir görüşe bırakır.

Derken, cezbe kuşu, ansızın beklemediğin bir zamanda, yuvasından sana doğru uçar gelir. Sabah olduğunu, nura kavuştuğunu görünce artık mumu söndür... Hakk'ın nuru ile bakan mutlu kişi, derinlere baktığı zaman içi görür...Hakk'ın nuru ile bakan kişi,

zerrede ebediyet, sonsuzluk güneşini görür, katrede bütün denizi seyreder.

Bu katta mukim olan yoku artık dünyayı bir başka gözle görür. Dünyası değişir, hatta o dünyayı değiştirir. Bu yeni görüşün, yani müşahedenin kalpte uyandırmaya başladığı duygu, alt katların çıkarıcı sevgisinin çok ötesinde, latif bir duygu olan "aşk" tır.

Hakikat zuhur etmeye, insanın ve eşyanın aslı belirmeye başladığında, kelimelere sığmayan bu duygu üstü duygu, benliği bir sarmaşık gibi sarar. Yarım asrı geçmiş hayatında gerçek anlamda aşkı yaşadın mı diye sorsanız "Ne haddime!" derim. Ama gördün mü diye sorsanız belki şu anıyı anlatabilirim:

Bodrum'da yaşayan bir Osman Ağabeyim vardı. Geçen sene Hakk'a yürüdü. Kendisiyle tanışmamız ilginç bir olay sayesinde oldu. Bir cuma günü, merkezdeki Kızılhisarlı Mustafa Paşa Camii'nde Cuma namazım eda ediyordum. Ön saflarda, heybetli uzun boylu, başında mavi kukuletası olan, garip bir yaşlı adam oturuyordu. Duruşunda, bakışlarında farklı bir asalet seziliyordu. Gönlüm bir hoş oldu. Bazen gönlünüzde nedensiz bir fırtına kopar ya, işte öyle bir şey... Solgun çehresinden, pek mütevazı, yamalı elbiselerinden yardıma ihtiyacı olabileceğini düşündüm, namaz sonrası görüşmeye karar verdim. Namazdan sonra cemaat dağılmaya başladığında, tam kendisine yönelecektim ki eski bir hastamın beyi beni yakaladı. Eşinin kullandığı ilaçlarla ilgili bir şeyler sormaya başladı. Ben derdimi anlatıncaya kadar, o esrarengiz, yaşlı adam, çoktan Bodrum'un kalabalık sokaklarına karışıp gözden kaybolmuştu. Bir umutla, kaleden Adliye Camii'ne kadar koşar adım yürüdüm. Mübareği aradım. Lakin boşuna. Adeta sırra kadem basmıştı.

Ümidimi kaybedip Adliye Camii'nin altında dükkanı olan, rahmetli Hasan Fidan'dan kuru kahve almak için merdivenleri indim. Alışverişimi yapıp tekrar merdivenleri çıkacaktım ki, tüylerimi ürperten bir manzara ile karşılaştım. O, yüzünde esrarlı bir tebessüm, çakmak çakmak yanan gözleri ile kapı eşiğinde durmuş bana bakıyordu! Kendisine niyet ettiğim şeyi verdim. Ne bir teşekkür ne bir lüzumsuz lakırdı. Aldı ve hafifçe gülümsedi. öyle ya kim kime ne veriyordu ki. Rabbim kararını vermiş, bendenizi vesile kılmıştı. Ben arada yok hükmündeydim. Bu olaydan sonra Osman Ağabeyim ile aramızda anlatılmaz bir muhabbet oluştu. Cumaları Bodrum'daki küçük Safi Bookstore'da oturur, sohbet ederdik. Ondan aldığım insanlık derslerini saymaya kalksam bitmez. Eşime duyduğum saygıyı bile ondan öğrendim diyebilirim. Her durumda söylediği bir de nakaratı vardı. Derin derin gözlerinizin içine bakar ve "Her şey mükemmel" derdi. Bunu öyle inandırıcı söylerdi ki, ne durumda olursanız olun, gönlünüz müsterih olurdu. Sonra bir gün, ikimizin de can dostu, İstanköylü tenekeçi Şerif Ağabey rahmetli oldu. 40 senelik, belki de yegane arkadaşını kaybetmiş olmasına rağmen, Osman Ağabeyim 'den tek bir şikayet sözü bile duymadım. O heybetli, yaşlı adam, dağ gibi durmaya devam etti. Aradan 6 ay geçtikten sonra, sevgili eşi Şerife Abla da rahatsızlandı. Tüm çabalara rağmen kurtarılamadı. Yine şikayet yoktu. Yalnız bir kez bana "Yahu evime artık kediler bile uğramıyor" dediğini hatırlarım. Ve yavaş yavaş erimeye başladı. İştahı kesildi. Ona bir şeyler yedirmek için yapmadığım numara kalmadı ama nafile. İzmir'e hastaneye götürdük. Beti benzi atmış, vücudunda derin yaralar açılmıştı. Etleri dökülüyordu. Benim ne denli üzüldüğümün farkındaydı. Ellerimi

tuttu, bana doğru eğildi ve o nur dolu gözleriyle gülümseyerek "Her şey mükemmel" dedi. Eğer aşkı hayatımda gördümse belki o an, o gözlerde görmüşümdür. Osman Ağabey'in resmi, sizlere bir intiba verebilir. Ruhu şad olsun.

NEFSİ RAZIYYE

İbrahim Hakkı Hazretleri, "rıza" yı kalbin bütün olaylar karşısında durgun ve sakin kalışı olarak tarif eder. Raziye katında yolcu, dünyada olup bitenlere sükûnet ve iç huzuru ile bakarken, gittikçe artan oranda bir "yabancılaşma" yaşar. O da, alt katlardaki birtakım oyunlara katılmaktadır ama bu oyunlar ona "oyun" gibi gelmektedir. İcracı değil, adeta izleyen konumundadır. Bu durum bizim psikopatolojide "derealizasyon" diye tanımladığımız hale benzer. Uyanık olduğumuz halde dünya artık bir tiyatro sahnesine dönüşmüştür.

Yüce Kur'an'da, nefs-i raziye şöyle tanımlanır: (Ama dürüst ve erdemlilere) "Ey iç huzuruna ermiş insanoğlu ! "(diye seslenecek Allah) "Rabbine O'ndan hoşnut kalmış ve (O'nu) hoşnut etmiş olarak dön: gir, öyleyse Benim (öteki sadık) kullarımla birlikte, gir cennetime!"(Fecr Süresi: 27- 30)

Ayet-i kerimede geçen cennet ifadesi sadece öbür dünya cennetine işaret etmez. Bu dünyada da, "ölmeden evvel ölenler" için bir tür cennet hayatı söz konusudur. Alt katlardaki rollerden ve alt kişiliklerden bu şekilde

sıyrılmanın tasavvuftaki tanımı "fena" halidir. Fena, bu nefsani rollerin bir daha uyanmamak üzere sönmesidir. İbrahim Hakkı hazretleri, fena makamının özelliklerini, nefsin alt konumlarında mevcut olan arzu ve isteklerinin kaybolması, tefekkür vasıtasıyla rasyonel

düşüncenin oluşturduğu dünyevi kavramların aşılması veya tüm şuurlu düşüncenin durması hali olarak tanımlar. Kaybolan "rollerin" ardından, ilahi nitelikler kişilikte yer tutmaya başlar. Böylece insan eski rollerini unuttur ve buzun denizde çözülmesi gibi Allah (cc) düşüncesinde eriyip gider. Nefs-i mutmainnede başlayan bu "eriyiş" hali, nefs-i raziyede kemale erer. Bu şekilde kişi bir sonraki hal olan "beka" haline intikal eder. Aşk kelimelerle tarif etmek ne denli zorsa, insan olmanın bu yüce mertebelerini sözcüklerle betimlemek o kadar güçtür. Gerçekte bu haller yaşanır, anlatılmaz. Sadece Hz. Mevlana (ks) gibi, çok müstesna veliler, en veciz şekilde bize o hakikat denizinden mana incileri sunuyorlar, hepimizin içinde var olan potansiyele ışık tutuyorlar.

Sevgiliye bakacak, onun güzelliğini göremeyecek aptal bir adam arıyorum; bakışında hüner olan, görüş sahibi olan akıllı kişiyi istemiyorum! O inciye sedef gibi içine alacak bir gönül arzu ediyorum; kendini gören, kendi içinde inci olduğunu sanan taş yürekli kişiyi istemiyorum! Kendini, kendini görmekten kurtarmış, benliğini ayak altına almış, Allah aşkı ile dolup taşmış, derdin, gamın insanı rahatsız eden sıkıntılarına aldırmayan birisini arzu ediyorum.

Evet, aşağı sahnelerde oynayan oyuncularını görecek ve artık onlar olmadığını anlayacaksın ama bu yüksek "katlarda" kendi kendini görmeyeceksin. Hem kendini göremeyeceksin hem de "sevgiliyi" göremeyeceksin! tık bakışta çelişki gibi görünen bu ifade, rasyonel aklın tamamen durması ile meydana çıkan "nazardan müşahedeye geçmek" aşamasını anlatıyor. Rasyonel akıl bir yansıtma toplamı olduğu için, yansıtma olmazsa ne görülür?

Bir dostumun şiiri bu konuda belki fikir verebilir.

Akıl yansıtıyor,
dünya oluşuyor.

“Akıl yoksa
dünya da yok.

Dünya zaten yok,
varsa bir gören
ve bir de görülen.

Belki de ne gören,
ne de görülen.

Sadece "Görmek"...

Ama görmek istersen
görmek "de yok".

İstemedен görmek,
işte sana "Görmek" !

Ey bizim canımızı tatlılaştıran, bize bizi sevdiren,
kendinde olanı, kendini beğeneni, kendinden geçir,
kendine yabancı kıl! Kendinden geçeni, kendine getir!
Şu dervişe, şu yoksula da bir şey ver!

Nefs-i emmare ‘den nefis-i Raziye’ye kadar izlediğimiz
ontolojik yükselme sürecinde insan, farkına varmadan
birtakım köklü değişikliklerden geçer. Alt katlarda
hüküm süren ve varoluşun ana dinamiği olan ölüm
korkusu, sessiz sedasız yok olur. Evren senfonisinden
aykırı sesler çıkaran insan, bütün ile ahenkli bir yapıya
kavuşunca, yani tevhid şuuruna ulaşınca ölüm fikri
kendiliğinden kaybolur.

Haydi kalk, sen ölümlü kökünden sök at! Artık dünyada kimsecikler ölmesin. Çünkü sen, sözün sesisin. Sonbaharı yakala boynunu vur, onu öldür. Çünkü sen ebedi ilkbahar oldun.

Aldığımız her nefes bizi sürekli etkisi altında olduğumuz ölüme doğru çeker... Nihai olarak zafer ölümün olacaktır, çünkü doğumla birlikte ölüm zaten bizim kaderimiz olmuştur ve avını yutmadan önce onunla yalnızca kısa bir süre için oynar. Bununla birlikte, hayatımıza olabildiğince uzun bir süre, büyük bir ilgi ve özenle devam ederiz, tıpkı sonunda patlayacağından emin olduğumuz, büyük bir sabun köpüğünü üflermiş gibi. İşte Aydınlanma hareketinin sonunda insan, her an patlamaya hazır, içi hava dolu bir sabun köpüğü olarak nitelendirilir. Yani bir hiç. Oysa hatırlarsınız Hz. Mevlana o "hiç" i şöyle tanımlar.

A güzelim yoldaşım, sen alelade tek bir adam değilsin ki. Sen bir alemsin, sen bir derin denizsin. O senin muazzam varlığın yok mu, O belki dokuz yüz kattır. O, dibi, kıyısı bulunmayan bir denizdir, yüzlerce alem, o denize dalar gark olur gider.

Raziye katından sonra marziye ve kamile katları gelir. Diğer katlarda tasvir ettiğimiz latif duygular, ariflerden duyduğumuz kadarıyla, daha da letafet kazanır. Kamile katında, "insan-ı kamil" , parlaklığını hiç yitirmeyen bir dolunay gibi, dünyanın karanlık semasına ışık tutarak biz garip yolculara "yol" gösterir. Mertebeler arasında yükselmek, yıllarca sürebilen tedrici bir tekamül sürecidir. Tanımladığımız nefis katları hal veya makama göre farklılık arz eder. Her insana, hayatının bazı dönemlerinde, ilahi bir lütuf olarak yüksek bir kata çıkma ve burada belli bir süre kalma, bu katın duygularıyla, "hallenme" izni verilebilir. Ne var ki bu

kalış sınırlı bir süre içinse bu durum makama, yani o katta sürekli oturmaya dönüşmeyebilir. Yüksek bir kata çıkmak, insanın cüzi iradesini kullanarak gerçekleştirdiği bir mekan değişimi olabilir. Talebimiz üzerine "Çık öyleyse ya kulum" nidası ile "izinli" olarak o kata çıkarız. Ama bazen talep olmasa da Rabbimiz, varoluş potansiyelimizi görelim diye, bize bir "hediye bileti" ihsan eder ve belirli bir süre o katta mukim kalmamızı sağlar. Bu yükselişe, bazen bir rüya, bazen mübarek bir insanla karşılaşma, bazen ölümle burun buruna gelme, bazen de Yeni Çağ manevi arayışları gibi nedenler vesile olabilir.

Hız. Musa (as) Tur-i Sina'da ateşi uzaktan görüp yaklaştığında, Rabbimiz ona şöyle hitap etmiştir;

Fakat ateşe yaklaşıncaya bir ses ona "Ey Musa!" diye seslendi, "Benim, Ben! Senin Rabbin! Öyleyse artık pabuçlarını çıkar! Ve bil ki, sen iki kez kutlu kılınmış vadidesin. Ben seni [kendime elçi olarak] seçtim; öyleyse artık [sana] vahyolunanı dinle!

"Ayakkabıları çıkarma" ifadesi varoluş ekolojisini temiz tut anlamında tefsir edilebilir; yani düşüncelerinde, duygularında ve hareketlerinde edepli ol denilmektedir. Aksi takdirde, vadi kalmak mümkün olmaz. Kalsak bile Rabbimizle temas kuramaz, sıkılır yine aşağıya ineriz. Bu nedenle, yükselmek isteyenler için, ilahi yasaklara uymak zaruridir. Alkol, uyuşturucu, gayrimeşru cinsellik ve kul hakkı yemek gibi davranışlar asla Tuva Vadisi'nin kutsallığı ile bağdaşmaz.

LATİF DUYGULAR VE HALLER

Nazar-Basiret-Müşahede-Rü'yet

Nefs mertebelerinde yükselip daha "yüksek katlara" çıkıldıkça, beş duyumuzdan biri olan görme duyusu, büyük değişikliklere uğrar. basiret ise Efendimiz 'den (sav) rivayet edilen kutsi hadisteki, Allah'ın (cc) 99 güzel isminden birisidir (el-Basir) ve Kur'an-ı Kerim'deki 36 sürede 98 defa geçer. Basiretin ilahi irtibatı nazara göre daha güçtür; rasyonel olmaktan ziyade, kalbidir ve "gönül gözü" diye adlandırılır. Gören gözün özünde saklı bir göz vardır, görür. Keza kalbin de konuşan bir dili var, konuşur. Bunlar mahiyetleri itibari ile idrak edilmekten çok uzaktır. Alt katlarda sıkıntıdan çatlayan ve her yolu denediği halde bir türlü rahatlayamayan insana, Rahman ve Rahim olan Rabbimiz görüş üstü görüşler ihsan etmiştir. Nasıl belli bir süre gözlerimizi yumduktan sonra açmak bizlere ferahlık veriyorsa, bir üst kata çıkıp basiret görüşü ile dünyayı temaşa etmek de öyle bir rahatlık sağlar.

Sen iki baş gözünü kapayınca, az bir zaman için nurdan ayrı düştüğüne üzülüyorsun da, bu yüzden hemen gözlerini açıyorsun. O sonsuz olan gönül gözünün iki nurundan (akıl ve basiret nurundan) mahrum kalmak da seni perişan etmededir. Kendine gel de onları koru.

Beyitlerden anlıyoruz ki, "görüş" arttıkça akıl da artıyor. Çünkü burada gönül gözünün "iki nurundan" söz ediliyor. Cüzi ve ferdi bodrum kat akı, üst katlarda külli, ilahi akıl ile daha çok irtibat halinde olduğu için, çevresini daha net görüyor, ufku genişliyor. Feraset, yani anlayış, çabuk seziş hali yerleşiyor. Son senelerde Batı dillerinden lisanımıza "farkındalık" diye tercüme edilen özel hissetme durumu, "feraset"e yakın bir ifade. Bu hal, iç

dünyamızda ve çevremizde olup bitenlerin güncel alışılmış bilinç durumundan çok daha yoğun bir şekilde hissedilmesi olarak tanımlanabilir.

Nasıl Hz. Musa, kutsal Tuva Vadisi'nde ayakkabılarını çıkarttı ise, bizim de farkındalık durumunda uyulması gereken edebi yaşamamız gerekir. Bir üst kata çıkmak, o katın ahlak kurallarına, edep kaidelerine uymayı gerektirir! Uymazsak ne olur, o hali kaybederiz ve o halin makam haline dönüşmesini engellemiş oluruz. Bu gerçeği görebilmek, "latif zeka"nın olgunlaşması ile olur. Manevi hedonizm (kozmetik lunapark bilinci) ve Yeni Çağ arayışlarına takılıp sürüklenenler, maalesef bu temel kuralları göremedikleri için, zaman içerisinde haller tükenip kaynak kurduğunda, derin acılara da kapı aralamış olurlar.

Basiret arttıkça, gönül gözü açıldıkça, perdeler kalktıkça, insan sahnede oynanan muhteşem oyunu bir başka gözle görmeye başlar, gördükçe de hayreti artar. Bu görüşe, müşahede denir ve bir olaya şahit olma ile eş anlamlıdır. Farkındalık durumunda evren daha statik bir yapıya sahipken, şimdi yanıp sönen, rengarenk bir ışık seline dönüşmüştür.

"Bunda şüphesiz kalpleri açık olanlar, (yani) uyanık bir zihinle kulak verenler için bir uyan vardır."(Kaf Suresi: 37)

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِّمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

"Ve huve şehid" tabiri yukarıdaki tefsirde "uyarı" olarak çevrilmiş olsa da, aslında "onlar şahittirler" anlamına gelir. Bu ifadeyle, evreni müşahede etmenin sıradan bakışın ötesinde alternatif bir hali olduğuna,

görülen sürecin dinamik bir süreç olduğuna dikkat çekilir ve bu görüşten ders alınması gerektiği işaret edilir.

İçinde yaşadığımız o devasa gökdelenin üst katları bulutlar içindedir ama yükseldikçe bulutlar seyrekleşir. Birdenbire beklenmedik bir esintiyle bulutlar dağılıverir ve muhteşem bir manzara ortaya çıkar.

Sen bu başımızda görünen f:lni gözü, asıl gözümüz olan gönül gözümüzün gölgesi bil. Asıl gözümüz, bir şeyi nasıl görürse, fani gözümüz de er geç onun tarafına döner. Ey insan ! Sen bir mekan alemindesin, aslın ise mekânsızlık alemindedir.

En alt bodrum katlarda, yani İslami psikolojide nefs-i emmare olarak geçen "mekanlarda" alt kişiliklerimiz, rollerimiz hüküm sürer. Bu "gölge varlıklar" üst katların nurundan mahrum kaldıkları için ne kendilerinin hakikatini ne de çevrelerindeki insan ve eşyanın hakikatini görebilirler. Duyguları sık ve sathidir. Temel eğilim ve motivasyonları bencil sebepler üzerine inşa edilir.

Narsisizm/özseverlik/enaniyet had safhadadır. Sevgi yaşanılıyor sanılır ama aslında karşı taraf sömürülür, istismar edilir. insan ilişkilerinde yaşanan "yalnızlık", beraberinde kaygıyı ve bunun dışı vurumu olan öfkeyi getirir. Her şeye rağmen, üst katların varlığını hissettiren işaret ve mesajlar bu katlara da ulaşır. Arada sırada ferde, bir üst kata çıkma izni çıkar. Nefsin alt katlarında, gölgeler aleminde bu durum hüküm sürerken, üst katlarda duyular, duygular, zaman ve mekan farklı şekillerde yaşanır. Acı azalır, özgürlük artar. En üst katlar, insan nefsinin letafet kazandığı, giderek maddeden nura doğru tekamül

ettiği kadardır. O katlarda, alt katlara özgü korku, kaygı ve hüznün yaşanmaz. "La havfun aleyhim ve la yahzenun /onlar ne korkarlar ve ne de mahzun olurlar" dır (Bakara: 274)

Tasavvufta en üst katların sakinine "Can", benden içeri olan "Ben" , bazen de "öz benlik" denir. Kur'an-ı Kerim'de bu tabir "Ruh" diye geçer. Mesela Kur'an-ı Kerim'de, "Allah insanla kalbinin (meyilleri) arasına müdahale etmektedir" buyrulur. (Enfal Suresi: 24) "Can" sürekli değişim halinde olduğu ve hep bir üst kata tekamül ettiği için ne duyularla kavranabilir ne de rasyonel akılla anlatılabilir. Toplumsal açıdan baktığımızda, "Can", insan-ı kamildir. Esasen her insan, içinde insan-ı kamil potansiyeli taşır. Dolayısıyla her insan bir ermiş namzedidir. içinde bulunduğu kat ne olursa olsun, yarın ne olacağı belli olmaz. Bu nedenle arif, her insanın önünde maddi ve mecazi anlamda saygı, hürmet ve tazim ile eğilir.

Aslında insan gözden, görüşten ibarettir. Geriye kalan kısmı ettir, deridir. İnsanın gözü neyi görürse, değeri o kadardır.

MÜŞAHEDE VE HAYRET

Nefs binasının üst katlarına çıkıldıkça, bulutların üstündeki mekanlarda acayip şeyler olmaya başlar. Akvaryumdan çıkartılan bir balığın, bizim gözlerimizle dünyayı görebildiğini şöyle bir hayal edelim! Balık su alemindeki kısıtlı görüşünden sonra, birdenbire kendini insanların "hava" dedikleri, o güne kadar adını hep işittiği ama içine hiç girmedığı, yepyeni bir ortamda bulur. Buraya özgü duyular, duygular, fiziki yasalar tamamen değişiktir. Sanki balık akvaryumu terk ederken ölmüş ve bambaşka bir alemde yeniden dirilmiştir. Semantik analiz açısından hayat ve hayret

aynı kökü paylaşır. "Hayy", Rabbimizin güzel isimlerinden biridir ve kusursuz/sonsuz hayat sahibi manasına gelir.

“Nitekim ne gören ile görmeyen bir olur; ne de aydınlık ile zifiri karanlık; ne (serinletici) gölge ile yakıcı sıcak; ve ne de yaşayan ile (kalben) ölmüş bulunan. Şüpheden olmasın ki (ey Muhammed,) Allah dilediğine işittirir, halbuki sen mezarlardaki (ölüler gibi kalben ölmüş)lere işittiremezsin.” (Fatır Suresi: 19-22)

Hayret, müşahede görüşü ile ortaya çıkan yeni bir haldir. Karşıt kavramı olan "dalalet" ise sapma anlamına gelir. Fatiha Suresi'nde geçen bu ifade, günde beş vakit namazla defalarca tekrarlanır. Bu yolla bize "yanlış asansöre binme, katı şaşırırsın" uyarısı yapılmış olur. Bir de hayret gibi görünen, ama gerçekte şaşkınlık olan "sahte hayret" vardır. Bu türlü hayret insandan insana bulaşabilir. Rahmani olması gereken bu hal, nefsanî/şeytani bir hale dönüşüverir. Metaforumuza geri dönersek, balık bir yandan akvaryum dünyasını görürken bir yandan da dış dünyayı algılamaya başlar. Aradaki fark onu hayrete düşürür. Üst kattan müşahade görüşü ile bakan "şahid", bodrum katlardaki gürültü ve patırtıyı, oynanan oyunları, dram ve trajedileri hayretle izler. Onu özellikle hayrete düşüren, alt katlardakilerin insana ve eşyaya bakışıdır. 360 derecelik bir görüş zenginliği varken, alt katların sakinleri tek bir açıya takılıp gördüklerini sanırlar. Halbuki tek açıdan görüş, yansıtmadan başka bir şey değildir (psikolojideki yansıtma özdeşleşme) ve gören ile görülen arasında devasa bir uçurum oluşur.

Sonsuzluğun sırrını çözemeyen ve sonsuzluğu maddesel ölümle karıştıran alt kat sakinleri, yaşadıkları bilinçdışı ölüm kaygısını, öfke şeklinde çevrelerindeki dini sembollere yansıtırlar. Bilindiği gibi her yersiz ve abartılmış öfkenin altında kaygı yatar. Nefs yapısının bodrum katlarına inildikçe kaygı oranı fazlalaşır.

Bizler eşyaya ve insanlara iç dünyamızdan ve bilinçdışımızdan bir şeyler yansıttıkça, onları asli yapılarından uzaklaştırmış, gerçekliklerini örtmüştür. Semantik anlam açısından kafir, örten dernektir. Bu bağlamda bir tür kafirlik psikolojisinden bile söz edilebilir.

İbn Arabi hazretleri (ks) , insanla Rabbi arasındaki ilişkiden yola çıkarak bu yansıtmayı şöyle izah eder.

Hak, bilinsin diye kendini aleme izhar eder (gösterir) fakat bu tecelli o "şey" in ezelde belirlenmiş istidadına (yeteneğine) göre olur. Eğer bu tecelli kendisine bilinç bahşedilmiş (ve tüm isimlerin taşıyıcısı olan) insanda olursa, insan bu tecelliye sezgisel bir zevk bilgisiyle hisseder ve görür (müşahade eder) . Ama bu, kişisel yeteneğinin gereği olan (ve kendi çabaları ile ulaştığı nefis katı ile orantılı olan) özel bir suretteki Hak' tır. Dolayısıyla bu görüş, kendi nefsinde olduğu için, Hakk'a yansıyan kendi öz suretinden başka bir şey değildir. O Hakk'ın Zat'ını asla göremez. Akli, ona sırf burada ilahi ayna olmasından ötürü kendi zatı suretinin görünmekte olduğunu, fakat bütün bu bilincine rağmen aynanın kendini göremeyeceğini söyler, o yalnızca kendi nefsini görmektedir. Şu halde ilahi tecellinin tecelligahı (olan insan), Hakk'ın aynasında yansımakta olduğu şekilde kendi öz suretinden başka bir şey görmemektedir. O, Hakk'ın

Zat'ını göremez. Yani aynaya baktığımızda aynanın kendisini göremeyiz. Şu halde biz acayip bir durumla karşı karşıya bulunuyoruz. Sırf görünebilir oldukları için, eşyanın ayna içindeki suretleri ya da hayalleri bizim nazarımızla aynanın arasına girmekte ve gözlerimizden aynayı saklayan bir perde imiş gibi hareket etmektedirler. Nefs binasının alt katlarında, yansıtma mekanizması yoğun bir şekilde devreye girdiği için, temas ettiğimiz kişinin aslını değil, onda kendi bodrum kat hayallerimizi görürüz! Oysa küçük bir bebeğe bakarken elimizde olmadan gülümser, içimizde farklı bir coşku hisseder, "agu agu" diyerek onun lisanıyla konuşmaya çalışırız. Henüz bozulmamış, saf bir ayna olan bebek, bize kendinden bir şey katmadan aslımızı yani "Can'ımızı yansıtır.

Allah'ın son dini İslam ve bu dinin ayrılmaz bir bütünü olan tasavvufa göre, kainat ve insan, Allah'ın (cc) bu dünyaya yansıma şekli olan güzel isimlerinden müteşekkildir. Bu isimler madde, bitki ve hayvanlarda varlık mertebelerine göre, değişik ama sınırlı olarak belirginleşirken, "emanetin" bekçisi ve Allah'ın (cc) bu dünyada temsilcisi (halifesi) olan Hz. İnsan 'da bütünsel olarak tecelli etmiştir. İlahi isimleri, kendilerine has titreşimleri ve özel sesleri olan teller gibi düşünebiliriz. Bu ses veya titreşim, varlığa maddi varlığını kazandıran özelliğidir. İnsan dışındaki tüm varlıklar, programlarında olan sesi çıkarırken, emanetin sahibi olan insan, bir orkestra şefi gibi dilediği sesi çıkartma, yani isimler arasında seçim yaparak, kendi melodisini oluşturma salahiyetine sahiptir.

Mesela bodrum katlarda hard rock ve tekno müziği ile feryat eden insan, üst katlara çıktıkça daha güzel

sesler çıkartarak esma akordunu düzeltir ve en saf melodi haline dönüşür. Bu melodi onun maddi varlığına da yansır. İnsan-ı kamil, bildiğimiz maddi yapıda görünse de, gerçekte yapı itibarıyla farklıdır. Nitekim istenmediği halde, sadece gerektiği için gösterilen kerametler, bu maddi varlığın yapısal olarak değiştiğinin kanıtıdır.

Esma açısından alt katlarla üst katlar arasındaki temel farklılık, bazı isimlere takılıp onları bozuk plak gibi tekrar etmek yerine, daha geniş bir isim repertuarına geçip melodiyi zenginleştirmek gibi düşünülebilir. İbn Arabi burada bizlere önemli ipuçları verir ve her ismin "zıddı" ile beraber var olduğunu söyler. Her sesin bir de negatif yankısı vardır. Şayet bu zıtlığı aşabilirsek, iki ismi birleştirip karşıtlıkları kucaklayabilirsek ontolojik bir sıçrama yaparak bir üst kata çıkmış oluruz. Bir başka deyişle, o katın düalizminin sırrını çözerek yükselmiş oluruz. Ayrıca her ismin aslında diğer isimleri de ihtiva ettiğini kavradığımızda, sahip olduğumuz muhteşem zenginliğin farkına varırız.

MÜŞAHEDE, KEŞF VE HİKMET

Hakk'ın farklı derecelerde küçük, büyük ya da saf olan özel bir gölgeye nispeti, nurun kendisiyle bir kimsenin gözü arasında bulunan bir cam parçasına olan nispeti gibidir . Kendisi bizzat renksiz olmasına rağmen nur bu halde camın rengine bürünür. Ve bu da Rabbinin gerçeği ile senin kendi gerçeğin arasındaki bağlantı için uygun bir kıyas olarak kullanılabilir. Eğer sen nurun, camın yeşilliğinden dolayı yeşil olduğunu söylersen haklısın. Buna şehadet eden senin hissi idrakindir. Fakat eğer nurun yeşil olmadığını ve gerçekte de renksiz olduğunu söylersen gene de haklısın .

Aynı renkli cam benzetmesine Hz. Mevlana'da da (ks) rastlarız.

Renk renk olan camlar kalmayınca o zaman bir renk olan nur seni şaşırtır, hayran bırakır. Nuru camsız görmeye alış da cam kırılınca kör olmayasın. Yani şekle, surete, dış güzelliğe kapılma, o güzelliği vereni düşün. Güzeller olmaksızın, o güzeller güzelini gönlünde bulmaya çalış.

Semantik anlamı olan hikmet, görünenin ötesinde varlıkların asıllarını, deruni yönlerini bilme ilmidir. Hikmetin kaynağı ise "hakikat-i Muhammedi" dir.

Müşahede ve Her An Yeniden Yaratılış (Halk-ı Cedid)

İçinde bulunulan anın ihtişamını yaşayamayan, eşya ve insanın hakikatine nüfuz edemeyen insanı, geçmiş ve geleceğe sığınmanın dışında ne avutabilir ki? Obsesif-kompulsif (saplantı-zorlantı) rahatsızlığı, yaşanan takıntılar, gelecek ve sonundaki kaçınılmaz ölüm, kaygı verdiği için bir tür zamanı dondurma arayışı olabilir mi? Tüm korkuların temelinde yatan ölüm korkusunun ve varoluşçuların "hiçlik" olgusunun kökeninde, her an yeniden yaratılış (halk-ı cedid) gerçeğini fark edememenin yattığını söyleyebilir miyiz? Bu latif duygu ve halleri yaşayamayan insan, eşyanın ve insanın anlamını çözememiş, kendisine ve çevresine yabancılaşmış olmuyor mu? "Dikey" nefs analizi ve hal psikolojisinin, önümüzdeki yıllarda, yaşanan nefsi acılara bireysel açıdan büyük rahatlama getireceği inancındayım.

Garip olan şeylerden birisi, "onun" sürekli olarak bir terakkide olmasıdır. Perdelerin letafetinden, inceliğinden ve suretlerin birbirlerine

benzeşmesinden dolayı "o", bu terakkinin farkında değildir. Suretlerin benzeşmesi, "Bize bunun benzerleri verilmişti" (Bakara 25) ayetindeki gibidir.

İbn Arabi hazretleri (ks) daha önce belirttiğimiz gibi, varlığın ilk zuhurunu, Rahman'ın nefesi kavramı ile açıklamıştı. İsimlerin aleme tecellisi ile, tıpkı içimizde tutup da veremediğimiz nefes gibi, bizi sıkan, kerh/olağanüstü yüklenme halini oluşturan statik durum, dinamik hale dönüştüğünde beraberinde bir rahatlama getirir. Nefsin alt katlarında yaşanan sıkıntının, Rabbimizin bizlere bahsettiği sayısız ismi olduğu halde, bazı isimlere takılıp onları tekrarlamaktan kaynaklandığını ve her an yeniden yaradılışı müşahade etmenin, doğal bir rahatlamaya neden olduğunu tasavvur edebiliriz. Ölüm diye tanımladığımız şey aslında, bu statik alem ve bu aleme hapsolmuş, bir anlamda ölmüş olan nefsimizin alt kattaki halleridir diyebiliriz. Ölüm donma ise, buz gibi rüzgarların estiği alt katlardan üst katlara yükselen insanın, "Rahman'ın nefesi" ile her an eriyip canlanan o muhteşem alemi gördüğünde neler hissedebileceğini bir hayal edin.

Nefesin bir diğer derin anlamı ise "almanın", "verme" olmadan anlamlı olamayacağı ve rahatlamanın sadece bu ikisi bir araya geldiğinde mümkün olabileceği gerçeğidir. Çağımızda, narsisist medeniyetin ve insanın temel sorunu, almaktan ötürü vermeyi unutmuş olması ve bu nedenle çatlayacak kadar sıkılmasıdır

Kısıtlı sayıda ilahi isim tarafından oluşturulmuş eşyanın hakikati, müşahade ile şahid olunan halk-ı cedid 'in getirdiği sonsuz zenginlik ile bu kadar muhteşem zuhur ederse, varlığında tüm isimleri cem

etmiş insanın hakikati nasıldır kim bilir? Hele hele iki insan birbiriyle temas ettiğinde, iki inanılmaz hakikat karşılaştığında ne olur?

Ama kendisinin kim olduğunu bilmeyen ve kendisini süfli bir hayvan zanneden kişi, karşısındaki muhteşem varlığa da "hayvan" muamelesi yapar!

Bir şeyi fark edemeyen kişiler başımıza geçerlerse, eşegin sahibini de eşek diye alıp götürürler. Fakat bizim şehrimizin padişahı, boş yere bir şey almaz, onun ayırt edişi vardır; o, her şeyi duyar ve görür.

Adam ol da eşek tutanlardan korkma! Ey zamanın İsa'sı, sen eşek değilsin korkma. Dördüncü kat bile senin nurunla doldu; haşa, vallahi senin yerin ahır değildir ki! Ey insanoğlu, sen, bir iş için dünya ahırındasın. Halbuki, senin manevi değer, kıymetin, gökyüzünden de yücedir, yıldızlardan da!

Çok kimse vardır ki, ticaret maksadı ile Hindistan'a, Herat'a kadar gitmiş, oralarda alışverişten başka bir şey görmemişlerdir! Gezip dolaşan kişi renkten, kokudan başka bir şey görmezse, yani gördüklerinin dış yüzünde kalırsa, isterse bütün dünyayı dolaşsın hep bunu görür: Kendi nasılsa, her tarafı öyle görür! Kurumuş, kadit olmuş et parçası gibi tabiat mihına asılıp kalmış kişinin cam, sebeplere bağlanmıştır, bundan ötesini göremez! Ey başköşede oturan ulu kişi; sebeplerin kalktığı ova, Allah'ın geniş yeryüzüdür! Allah'ın geniş yeryüzü her an suret değiştirir, mevsimler oluşturur!

Şekilden şekile girer de ruh, yaşadığı o geniş yeryüzünde yeniden yeniyse, apaçık bir başka alem görür! Fakat sen bir sığır bürünür de donar kalırsan, bulunduğun yer cennet olsa, orada cennet ırmakları

aksa, orası sana kupkuru, çirkin bir ova gibi görünür! Onun için, bir yere yapışıp kalmamak, daima ileri doğru gitmek ve yaşadığı günü bir gün evvelinden daha iyi yaşamak, kemale ulaşmanın gereğidir!

Ey Tann kitabının örneği insanoğlu !

Ey şahlık cemalinin aynası mutlu varlık!

Her şey sensin, alemde ne varsa senden dışarıda değil.

Sen her ne ararsan kendinde ara çünkü her varlık sende.

MÜŞAHEDE, ZAMAN, ÖLÜM VE GERÇEK HAYAT ALEMİ

"Ölüm" denilen hadise de, daha ziyade alt katların sorunudur. Eğer hakikaten her an bir yok oluş varsa ve biz de var olmaya devam ediyorsak ki ediyoruz, peki o halde ölüm nerede? Efendimizin (sav) hadisi şeriflerinde belirttiği gibi, "ölmeden evvel ölmek" varsa, ölen kim, yaşayan kim?

Kurumuş, kadid olmuş et parçası gibi tabiat mihına asılıp kalmış kişinin canı, sebeplere bağlanmıştır; bundan ötesini göremez ! (. ..) Şekilden şekile girer ruh, yaşadığı o geniş yeryüzünde, yeniden yeniye, apaçık başka bir alem görür. Fakat sen bir sığata bürünür de donar kalırsan, bulunduğun yer cennet olsa, orada cennet ırmakları aksa, orası sana kupkuru, çirkin bir ova gibi görünür.

Canlı olmayan, "ruh"u olmayan bir şeyin "hamd" edebilmesi mümkün olmadığına göre, bizim cansız addettiğimiz her şey belirli bir titreşim frekansında, kendisini yaratanı tasdik etmektedir. Yine yüce

Kur'an'da geçen, Hz. Musa'nın asası, Hz. Meryem'in hamileyken altında oturduğu kurumuş hurma ağacı misallerinde bizlere "eşya" nın gizli hakikati üzerine işaretler veriliyor. Hz. Muhammed'in (sav) dayandığı kurumuş hurma kütüğünün dile gelip konuşması da bu derin hakikati hatırlatıyor.

“Gerçek şu ki, Allah katında yaratıkların en bayağısı, aklını kullanmayan sağırklar ve dilsizlerdir. Çünkü, Allah eğer onlarda iyi bir hal görseydi onların mutlaka duyup işitmelerini sağlardı; kaldı ki, onların (Hakkı) duyup işitmelerini sağlasaydı, onlar o dik başlı tavırları içinde kuşkusuz yine yüz çevirirlerdi. Siz ey imana erişenler! Her ne zaman sizi, size hayat verecek bir işe çağırırsa, Allah'ın ve (dolayısıyla) Elçi'nin bu çağırısına icabet edin; ve bilin ki, Allah insanla kalbinin (meyilleri) arasına müdahale etmektedir; ve sonunda O'nun katında bir araya getirileceksiniz” (Enfal Suresi: 22-24)

Ayetlerde, bazı bodrum kat sakinlerinin özgür iradeleri ile "hallerini" düzeltmemelerinin, "sağırklık ve dilsizliğe" neden olduğu açıklanıyor. "Hal" değişiminde cüzi özgür iradeyi kullanmak şarttır. Ancak o zaman üst katlardan gelen mesajları alabiliriz. Ne var ki bir üst kata çıkmak ve yeni bir hayata kavuşmak için mesajı almak yetmemekte, aksiyon da gerekmektedir (hayırlı, yararlı işler/amilus-salihati) . İbn Arabi'nin (k.s.) Rahman ve Rahim isimleri telakkisi açısından bakarsak, tüm kainata yayılan ilahi rahmet, tabiri mazur görün, "çanak antenini" Rahman'a yöneltmiş inanan insan tarafından daha yoğun bir şekilde ihata edilir ve dünyaya hayırlı, yararlı işler vasıtasıyla aktarılır.

İbn Arabi'ye (ks) göre, vererek yükseliş, insanın huzuru bulmasının zaruri koşuludur. Alıp verdiğimiz nefes benzetmesinde olduğu gibi, alt katlarda alma moduna kilitlenmiş insanın kabz/daral nedeni, tuttuğu nefesi, ciğerleri patlayıncaya kadar veremeyişidir! Nefesini verebilse, bast/rahatlama ile durdurduğu hayatı tekrardan yaşamaya başlayacak, her an yeniden doğuş haline geçecek, donmuş zamanı eritecek ve dolayısıyla ölüm balonunu patlatacaktır. İbn Arabi, bu aşın yüklenme halini "kerb" tabiri ile tanımlar. Nefs binasının bodrum katlarında, ezelde insana emanet edilmiş olan ilahi isimler basınç halinde, güncelleşmeyi ve dışa yansıtılmayı beklerler. "Ben özgürüm" diye dağda bayırda sırt çantası ile yürümek; hedonist, narsisist bir varoluş tarzını insana "özgürlük" diye yutturmak, sadece boşuna zaman kaybıdır. Gerçek hürriyet ancak vermekle başlar. Yüce Kur'an, sünneti Resulullah (sav) ve O'nun varisi olan arifler, bıkip usanmadan bize bu mesajı iletirler. Nefs binasının bodrum katlarında, ezelde insana emanet edilmiş olan ilahi isimler basınç halinde, güncelleşmeyi ve dışa yansıtılmayı beklerler

İbn Arabi hazretleri "Nefes'in manasını bilen kimse, kendi nefsinin de anlar; nefsinin bilen ise Rabbini bilir" diyor. Bazı isimleri tekrar tekrar yaşamak yerine, tüm isim potansiyelini harekete geçirebilen insan, doğal olarak yükselir. Böylece Gestalt kapanır, varlık yaradılış amacına erişmiş olur. Bir üst kata, aldığı Rahmeti vererek çıkan insan, gönlünün derinliklerinde, bodrum katlarda hiç hissedemediği bir tür sevgi ve muhabbet (hubh=sevgi) hisseder. Alt katların "yolunu şaşırmış" libidosu, şehveti, hırsı, arzusu, üst katlardaki muhabbet kazanında tek bir enerji haline dönüşür. Bu yeni tür "sevgi üstü sevgi",

alemdaki tüm hareketin ve ontolojik yükselmenin itici gücüdür.

Başımıza gelen belaların rüzgarı çok sert esmede, ömrümüzün mumu ise sönmek üzere; çabuk olalım, çabuk davranalım da ömrümüzün mumundan bir başka mum uyandıralım, bir başka mum elde edelim. O iki mumdan birini rüzgar söndürürse, bari öbürü ile yolumuza devam edelim. Biz de hayatın sırrına eren arif gibi yapalım: Arif bu noksan ve hatalarla dolu beden mumundan, beden gibi kör bir kandilden kurtulmak için gönül kandilini uyandırır. Biz de öyle yapalım da, günün birinde bu kandil ansızın sönerse,onun yerine can kandilini koyalım, can kandilini uyandıralım.

Ey ölümden korkup kaçan can, işin aslını, sözün doğrusunu istersen; sen ölümden korkmuyorsun, sen kendinden korkuyorsun. Çünkü ölüm aynasında görüp ürktüğün, korktuğun, ölümün çehresi değil, senin kendi çirkin yüzündür. Senin ruhun bir ağaca benzer. Ölüm ise o ağacın yaprağıdır. Her yaprak ağacın cinsine göredir.

Senden bir hayal taşıyan (Can'ın) geçip gitmesi, yok olması nasıl düşünülür? Ay küçüldükçe hilal olur, ama bu küçülme ve eksilme, yeni bir gelişmenin başlangıcıdır.

Nefs binasının alt kat sakinlerinin ölümü, bildiğimiz bedensel ölüm değildir. Sufiler geniş anlamda dört çeşit nefsanî ölüm tanımlarlar; bunlar, beyaz ölüm, yani açlığa tahammül; kara ölüm, yakın çevremizdeki insanların (mesela aile fertleri) yaptıklarına tahammül; kırmızı ölüm, nefs-i emmare 'nin şehvani isteklerini söndürme ve yeşil ölüm, mevki, iktidar,

itibar hırsını yenerek insanların gözünde değersiz olmayı kabullenmedir.

Şunu iyi bil ki zaman, sevdanın bir şeklinden, nakşından ibarettir. Bizim şeklimiz zamandan dışardadır. Zamana uyup kalmaz; hep değişir. Biz ihtiyarlarız ama zaman ihtiyarlamaz, hep aynıdır. Dünya bir ırmak gibidir. Derenin içinde akar gider. Biz bu ırmağın dışındayız. Zaman ırmaktaki su gibi akar gider. Irmağa düşen bizim gölgelerimizdir.

Nefs binasının katlarında yükseldikçe sadece görme duyusu değil, işitme, dokunma, tat, koku alma duyulan da letafet kazanır; insan farkına varmadan "başka" bir alemde varlığını sürdürmeye başlar.

Biz bu ilahi vahyi kullarımızdan seçtiklerimize miras olarak bahsettik: onlardan bazıları kendilerine zulmetler; bazıları (doğru ile eğri arasında) ara yolu tercih eder, bir kısmı da Allah'ın izniyle iyilikte başı çekenlerden olur: bu (ise) en büyük fazilettir. (Fatır Suresi: 32)

İSLAMİ DEĞİŞİK BİLİNÇ HALLERİ

Namaz DBH (Değişik Bilinç Halleri)

Allah'ın geniş yeryüzü de her an suret değiştirir, mevsimler oluşturur! Şekilden şekile girer de ruh, yaşadığı o geniş yeryüzünde yeniden yeniye, apaçık başka bir alem görür! Fakat sen bir sığır gibi donar kalırsan, bulunduğun yer cennet olsa, orada cennet ırmakları aksa, orası sana kupkuru, çirkin bir ova gibi görünür! Onun için bir yere yapışıp kalmamak, daima ileri doğru gitmek ve yaşadığı günü bir gün evvelinden daha iyi yaşamak, kemale ulaşmanın gereğidir! Tüm insanlığa sunulan ilahi lütuf, beş vakit namazdır. Bütün bir güne yayılmış,

DBH(değişik bilinç halleri) festivali. Namazın günlük hayatta tetiklediği değişik bilinç halleri, namazın ön hazırlığıyla, yani zahiri ve batını (dışsal ve içsel) arınma manasına gelen, abdestle başlar. Her Müslüman "büyük buluşma"ya hazırlanmak için öncelikle edepli ve temiz bir şekilde giyindikten sonra, niyet ederek abdest temizlenmesine başlar. Amaç hem yıkanan uzuvları dışsal olarak temizlemek hem de bu uzuvların fonksiyonları üzerine kısaca tefekkür etmektir. Daha bu aşamada, dış dünya ile temas kesilmiş, tüm dikkat yıkanan uzuv ve yapılan dualara yöneltilmiştir.

Namaz sayesinde, daha önce bahsettiğimiz nefis katları ve bu katların latif duygularıyla tanışmamız mümkün olur. Gün içinde özel zaman dilimlerinde tatbik edilen bu ibadet sayesinde kişi, farkına varmadan adeta bir uzay gemisine binerek, "yıldızlar" arasında bir yolculuğa çıkar. Yaşanan bu haller sabun köpüğü gibi kaybolup gitmez, tam tersine giderek daha fazla gündelik hayata yansır ve bir hayat tarzı haline dönüşür. Namazda tecelli eden çok önemli bir duyu da "müşahede" dir.

YENİ ÇAĞ MANEVİ ARAYIŞLARI

İnsanlık yolunun önü de ardı da kanla ıslanmış. Dikkat et de kayma! Bu zamanda insan çalanlar, altın çalanlardan daha fazla. Ey insanoğlu! Hazine bulursun ama ömür bulamazsın. Sen uğraş da kendini bul, kendindeki gizli hazineyi araştır. Çünkü bu hazine sana da kalmaz. Senin elinden de geçer gider. Kendini bul, bul ama dikkatli ol! Kendini çaldırma! Fakat ne yapabilirsin ki, bu Hak yolunda çok açığöz, çok becerikli bir hırsız pusu kurmuş, seni bekliyor!

Kişiye daracık ve kasvetli gelen alt katlarda yaşanan sıkıntının bir başka adı da "metafiziği yaşayamama gerilimi"

İşlam dışındaki dinlerin, müntesiplerine, giderek daha az ölçüde manevi hal ve aşkınlık yaşama fırsatı sunduklarını söyleyebiliriz. Yaşadığı dinin kendisine herhangi bir manevi açılım veya kazanım sağlamasından ümidini kesmiş, "yükselme" arayışındaki insanların ise bu boşluğu kendi başlarına doldurmaktan başka bir çareleri de kalmıyor. İşte Yeni Çağ manevi arayışlarının ve psikanaliz dininin kökeninde bu boşluk yatar. Varlık denizinde ya yavaş yavaş hedonizm ve narsisizm bataklığında batarsın ya da suda yüzen herhangi bir şeye sarılırsın.

Batı dünyasında en revaçta olan alternatif arayış meditasyon olduğu için ve kendim de bu süreci bizzat yaşadığımdan dolayı, sizlere tecrübelerime dayanarak, meditasyonu "din" gibi uygula yalarda karakteristik birtakım "gelişim" özelliklerinden söz etmek istiyorum:

İlk yoğun meditatif konsantrasyon tecrübesi, insanda unutulmayacak bir iz bırakabilir. Çok derin bir mutluluk, esenlik, özgürlük, ferahlık duygulan yaşanır; dünyanın önündeki sis perdesi, adeta bir rüzgar esintisi ile dağılır. Bu, daha önce açıklamış olduğum an bilincinin ortaya çıkmasıdır. Belirli bir süre bu durum tekrarlandıktan sonra, günlük sıradan duygularımızla yaşadığımız dünya, artık eski cazibesini yitirir. Gün doğumunda, gün batımında, kerahet vakitlerinde, hep o "hali" arar duruma geliriz.

Bir tür "an bilinci bağımlılığı" oluşur. Tıpkı bağımlılık yapıcı maddelerde olduğu gibi, giderek meditasyon süresini uzatmak ve bu hali derinlemesine yaşamak

arzusu belirir. Bu süreç bir tür manevi hedonizme dönüşebilir. Bu arada sakinleşmiş zihinde birtakım değişiklikler meydana gelir. İnsan çirkinse güzelleştiğini sanır. Pek zeki değilse bir "bilge" havasına bürünüp etkileyici sözler sarf etmeye başlar. Giyimini, kuşamını değiştirip "ermiş" kılığına girer. Çekingense artık insanların, özellikle karşı cinsin gözlerine derin derin, etkileyici bir çekicilikle bakabilir ve birçok "balık" oltaya tutulur. İç dünyasında da bazı değişiklikler olur. Nefsi sorun ve karmaşalara değişik bir açıdan bakma yeteneği kazanır. Kavgalı olduğu insanları affedip onlarla barışabilir. Rüyaları güzelleşir, yaratıcı zeka ve estetik anlayışı gelişir. Adeta coşku dolu bir balayı dönemi yaşanır.

Nefsimiz bu dönemde boş durmaz ve sinsi sinsi kendini bu yeni role hazırlar. Jung'un ego inflation dediği, benlik şişme süreci devreye girer. Eski alt kişilikler bir tarafa bırakılıp bu yeni "süper-alt kişilik" dünya sahnesine çıkar. Dıştan bakıldığında kişi sevecen, yardımsever, hoşgörülü, affedici, bilge, sabırlı görünse de tüm bunlar bir rolden ibarettir, gerçekte içi buz gibidir.

Bir müddet bu şekilde yol alınıp da nihayet balayı dönemi bittikten sonra, bu "self made-kendin pişir kendin ye ermişi", içinde bazı tereddütler hissetmeye başlar. Sanki ayaklan bir yerlere takılmış, ilerleme durmuştur. Süresi uzatılsa da meditasyonlar artık zevk vermez olmuştur. Bu çöküntü, bir "guru" veya bir kurtarıcı arayışının başlangıcıdır. Öyle ya başka kimden medet umacak ki? Bu çevrelerde dine, ilkel; yaratan fikrine, belirsiz; hele kul olma bilincine, gayet iğrenç bir konum gözüyle bakılır. Dolayısıyla İslami bir

çareye başvurmak söz konusu bile olamaz. Ve sonra, piyasadaki "avcı-guru" lardan bir tanesiyle karşılaşılır . Üstadın isminden genelde ya birisi söz etmiş ya da bir ilanda görülmüştür. Toplantıya gidilir. Orada karşısına çoğunlukla Hindistan'dan getirilmiş, projektörlerle aydınlatılmış, yüksek taht gibi bir yere oturtulmuş, beyaz elbiseli bir "mübarek" çıkar. Yüzünde aynı gizemli, derin, "ruhani" ifade, insanı delip geçen bakışlar... "Bizimki" hipnotize olmuş gibi gözünü ondan ayıramaz. Hele bir de konuşmaya başladı mı! Bu "mübarekler" öyle genel ifadelerle konuşurlar ki, sözleri tıpkı falcı ya da bohçacı kadınları gibi, üzerinize tıpa tıp oturuverir. Dinledikçe gözlerden yaşlar gelir, yürekler ferahlar. "işte bu O!" duygulan oluşur. Seans bittikten sonra, "mübareğin" şişman ayaklarını öpmek ve nazarım yakından görmek için sıra beklenir. Öyle gurular vardır ki, kadınlar, onlara bakarken "kendilerinden geçerler". O'na dokunup o "enerjiyi " aldıktan sonra, sıra kaset, kitap, incik boncuk ve resim almaya gelmiştir. Nasıl almazsınız ki, "mübarek" kim bilir bir daha ne zaman gelecektir? Eve gidince hemen bir köşe hazırlanıp mübareğin resmi oraya konur, önüne mumlar ve tütsüler yerleştirilir. Belli bir süre, bizim mürit adayından mutlusu yoktur. Fakat zaman içinde bu coşku da erimeye başlar. Acı, hasret, kasvet ve karanlık geri gelir. Ve bir gün bir başka gurunun geleceği haber alınır. Genelde bu tür "gurucular", guru' dan guru' ya atlayarak bir ömür geçirebilir ve hiçbir zaman huzur-u kalbe erişemezler. Bireysel uygulamalarda yaşanan doyumsuzluklar ve guruların sebep olduğu düş kırıklıkları arttıkça "yol" dan şüphe edilmeye başlanır. Dünya ilgileri yeniden gündeme gelir. Bu arada ilahi temizlik ve ahlaki kurallara

uyulmadığı için (bu kurallara ancak "yobazlar" uyar!) nefsin içindeki ışık sönmeye yüz tutar.

Gerçek şu ki nefsin "bodrum katlarında" büyük bir şer potansiyeli

gizlidir. İnsan, Allah'ın (cc) kendisine emanet ettiği bu "gücü", kötü ve karanlık yönlerde de kullanma yetkisine sahiptir. Ne var ki; bu karanlıklara dalış, gerçek hürriyet ve mutluluğun ebediyen kaybedilmesiyle neticelenir.

“Fakat Hakkı inkara şartlanmış olanlara gelince, onların yapıp ettikleri, çölde (görülen) serap gibidir: susayan kişi su(yu gördüğünü) sanır; ama (gördüğü şeye) yaklaşınca orada hiçbir şey bulamaz; bunun yerine, yanında (her zaman Allah'ın hazır ve nazır olduğunu) ve sonunda hesabını eksiksiz göreceğini fark eder; çünkü Allah hesapta çok (dakik ve) hızlıdır! Yahut (onların yapıp ettikleri) engin bir denizin kopkoyu karanlıkları gibidir; (öyle bir deniz ki) üst üste kopan dalgalar ve tepedeki (kara) bulutlar o karanlığı daha da arttırıyor: kat kat, üst üste karanlıklar... (öyle ki) insan, çıkarıp (baksa) , neredeyse kendi elini dahi göremez, öyle ya, Allah'ın aydınlatmadığı kimse için ışık (bulma umudu) yoktur”
(Nur Suresi: 39-40)

BENÖTESİ PSİKOLOJİSİ VE PSİKOTERAPİ

Her insan kendine özgü bir "esma" bileşenine sahip, başlı başına bir alem. Optimal gelişme potansiyelini (ismi azamı), fitri/yaradılış yapısı itibarıyla derununda taşır. Hz. Mevlana bu potansiyeli, bir kayanın içerisinde gizli kalmış yakuta benzetir. Kimimizin içinde yakut, kimimizde zümrüt, kimimizdeyse gök

mavisi renginde inci vardır. İnsanoğlu, içindeki bu gizli potansiyel açısından bir hazinenin üstünde oturmaktadır. İşte tasavvuftan feyz alan ben ötesi psikolojisi de kişinin kendisini daha iyi tanımasını sağlayarak bu potansiyelin tezahür etmesini ümit eder

Rüya yorumunda, rüyayı gören kişinin üç ayrı kattaki temsilcileri de devreye girer.

Bunlardan birincisi, nefsin üst katlarında bir yerlerden bizlere şefkat, muhabbet ve anlayışla gülümseyen, rüyanın yazar ve senaristi "Can'ımızdır. İlahi feyze mazhar olmuş, ilham almıştır. Tuttuğu aynadan bizlere, "bizleri" yansıtır. İkinci temsilci, rüya sahnesinde rol alan alt kişiliklerimiz ile hayat oyununda bu rollerle özdeşleşen biz seyircileriz. Üçüncü olarak ise kah öfkeli, kah kaygılı; kah şehvetinin kah hırsının esiri bir roller dizisi. Her perdede soyunma odasına girip değişik bir kostüm giyen, bazen tanınmamak için maske taşıyan, kendisini başkası gibi gösteren muhteşem komedyenler. Rollerini öyle gerçekçi oynarlar ki, "bir bilen" yanında olmasak onları kendimiz sanırız (eğer rüya doğru yorumlanmazsa sanıyoruz zaten) . Böylece Can, alt kişilikler ve rüyayı izleyen seyirciler olmak üzere rüya sahnesindeki bütün temsilcilerimizi de görmüş oluruz. Eğer rüya yorumlanmazsa rüyanın bu üçlü yapısının farkına varmadan bu rollerin halleri ve huyları ile özdeşleşebiliriz. Sahnede oynanan oyunu gerçek hayatta da oynamaya çalışırız ya da bu oyunu sanki bize ait değilmiş gibi, yabancı gözlerle uzaktan seyreder, gereken dersleri çıkaramayız. Senaryo yazarını ve sahnedeki oyuncularını bilmek yetmez, bir de üst katta bizimle oturup aşağıda oynanan oyuna işaret eden bir rehber lazımdır. "Rehber" hiç yorum

yapmadan, sadece oynanan oyunun bu üçlü yapısına açıklık getirse bile, bazen yeterli gelebilir . Bütün bunlara nefis ilmi açısından baktığımızda, rüyada nefis-i emmare konumunu, nefis-i levvame katından seyrediyoruz, diyebiliriz.